

SAMBAND

No. 114 Oktober 1917

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelaagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelaagernes historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Utgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.

Indhold av No. 114, Oktober, 1917.

	Side.
Utvandringshistorie fra Ringerikesbygderne. O. S. Johnson. XV.	705
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn. O. S. Johnson. XXIX.	721
Valdriser i Pope County, Minn. E. J. Dahly. VII.	732
Valdriser i Triumph, Minn. Christian Satter.	734
Per Neste. K.	737
En storæter. C. N. Remme.	742
Hadelandslaget 1917	744
Forslag av fællesmøte av bygdelagene. O. L. Foss.	745
Livsskjæbne. K. K. Rudie	747
Det lyse haab. N. E. Wold	748
Reinli Kirke. Ole Jorgens	749
Barndoms minder fra Valdris. I. K. Smedsrud	752
Betragtninger over bygdelagenes fremtid	756
Liste over bygdelagene med formænd og sekretærer.	759

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, literatur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladliteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Samband.

No. 114

Oktober

1917

Udvandringshistorie fra Ringerikesbygderne.

D. S. Johnjon, sagafriver.

XV.

Rasmus Olsen, nu bosat i Spencer, Iowa, var født den 27de juni 1855 i Skjørvaldsbraaten, Nasbygden, Ringerike. Hans far hed Ole Kristoffersen og var født i 1826. Af Rasmus Olsens søffende, som udvandrede til Amerika er Mrs. Jacob Refsland, bosat i Sacred Heart, Minn.; Mrs. Chris. Evensen bor i Syd Dakota; Mrs. Ole Halvorsen bor i New Auburn, Wis.; Mrs. Andreas Krogstad bor ved Sacred Heart, Minn. Tre søstre og en bror bor i Norge.

I 1875 blev Rasmus Olsen gift med Antonetta, født Jensen, fra Hurum, Hole. Hendes far hed Jens Endresen og var fra Drolsum paa Modum. Hun har en søster som bor ved Stabeck og en bror som bor i Kristiania, Norge. I deres egteskab har Rasmus Olsen og hustru hat 10 børn, fem gutter og fem piger, hvoraf tre er født i Norge. To af disse børn er ugifte og hjemme, resten er gifte og bor nu spredt fra hverandre, men alle sammen i gode økonomiske stillinger. Rasmus Olsen og hustru har 30 børnebørn og fem børnebørns børn.

I 1880 udvandrede Rasmus Olsen til Amerika og bodde i Illinois de første tre aar, hvor han arbejdede paa farm. Han flyttede saa til Sioux Rapids, Iowa, hvor han arbejdede i tre aar paa jernbanen som sektionarbejder for en løn af \$1.10 pr. dag. Blev saa sektionformand og drev som saa-

dan i seks aar. Han købte saa 160 acres Land for \$14.00 pr. acre og drev farming i ti aar, folgte saa denne farm for \$65.00 pr. acre og købte igjen 240 acres der laa en mil nord for Sioux Rapids for \$52.00 pr. acre og bodde der ogsaa omtrent ti aar, folgte saa dette Land igjen og fik 130 dollars pr. acre. Senere har han købt en hel del Land, men bor nu i byen Spencer, Iowa. I 1912 besøgte han Norge, og tænker at tage en tur did igjen denne sommer.

Hans far kom ogsaa til Amerika i 1888, men kunde ikke trives her, saa han efter et aars forløb rejste tilbage. Han tog med et af Thingvallalinjens skibe, og efter tre dages seilads fra New York stødte dette sammen med et af linjens skibe som kom fra Europa, hvorved det ene af skibene sank inden 16 minutter.

Thorvald O. Rosby bosat ved Faribault, Minn., er født den 26de september 1864 paa gaarden Rosby, Sofnedalen, af forældrene Ole Torkelsen og hustru Kristi Trulsdatter. Hans far var født den 18de juni 1832 af forældrene Torkel Rosby og hustru Marthe, født Olsen. Hans mor var kommen fra Braaten, født 24de februar 1838, af forældrene Truls og Berthe. Hans fars søskende var Olea, gift med Løsten Strømsod, Ragnhild, gift med Elling O. Strand, samt Inger, Hendrik og Erik. Alle er nu døde. Hans mors søskende var Guri, gift med Harald Rvernevolden. Mari, gift med Erik Berket. Begge døde. Gulbrand Tranby (Braaten), gift med Marie Thoresdatter Brækketræ. Erik, gift med Gjertrud Hallinghaugen, udbandrede til Amerika og bosatte sig ved Pelican Rapids, Minn., nu begge døde. I 1874 udbandrede Thorvald O. Rosby sammen med sine forældre og kom til Faribault den 16de mai. De bodde først i to aar hos Elling O. Strand. Købte saa farm i nærheden af ham hvor de bodde til deres død. Ole Torkelsen Rosby døde den 14de

april 1914 og hustruen Kristi døde den 22de april samme aar.

Thorvald O. Rosby blev gift den 11te oktober 1892 med Gunhild Marie Kirkemo. Hun er født den 20de december 1872, og kom til Amerika sammen med sine forældre i 1888, samt en bror ved navn Anders, som nu er død. En søster ved navn Oline, nu Mrs. A. F. Uggen, kom i 1889, og er bosat der i nabolaget.

Thorvald O. Rosby har følgende børn: Agnes Christine, født 13de februar 1894, bor hjemme; Olaf Herbert, født 19de september 1896. Han har gradueret fra høiskolen i Faribault og er nu elev ved St. Olaf College, Northfield, Minn.; Theodore Melom, født 2den januar 1899; Clifford Julian, født 3die oktober 1900; Gustav Lionel, født 7de juli 1902. Disse tre sidste er hjemme.

Om Ole Torkelsen Rosby kunde det godt været skrevet en hel bog hadde hans livsløb været nedtegnet. Han hadde en sjelden evne til at omgaaes folk, og var dertil en ualmindelig snil mand mod sine naboer og i sin familiekreds. Hans mange komiske fortællinger fra den tid han laa i tømmerfogen i Norge, kunde været et godt bidrag til en bondefortælling hadde det blit skrevet og opbevaret. Hans hustru var ogsaa et meget godt menneske, hjælpsom og snil imod alle hun kom i berørelse med. De eiede 80 acres Land ved siden af sønnen og hadde det hyggelig og koseligt. Skjønt meget syg i det sidste var de dog saa inderlig godt fornøiet og altid uadskillelige, og merkelig nok, de fulgtes i døden med kun 8 dages mellemrum. Sa, ære være deres minde, siger sønnen.

Johannes Olsen Johnsrud er født paa gaarden Haavind, Thystrand, Ringerike den 12te december 1858, af forældrene Ole Johannesen og hustru Olea Christoffersdatter. Hans far var født i Skjærdalen den 24de juni 1824, af forældrene Johannes Hansen og hustru Mari. Han gif under navnet Jo-

hannes Møller, da han i mange aar var møller i Skjærdalen. Han var to gange gift, saa hans far Ole Johannesen, havde flere halvsøskende, nemlig Hans, Gulbrand og Anne Marie, der bodde i Norge til deres død. En ved navn Marthe udvandrede til Amerika, er nu ogsaa død. Hans mor hed som sagt Lea, og var født paa pladsen Nylande under Sole prestegaard, den 9de december 1836, af forældrene Christoffer og hustru Anne. Han var snekker, men drev tildels ogsaa som gaardbruger. Christoffer og hustru havde seks barn, nemlig Løsten, Hans og Johannes, bojet i Norge til deres død. En ved navn Karen lever endnu i Norge. En anden søster Inger Marie blev gift og udvandrede til Amerika i borgerkrigens dage. Manden lod sig hverve til soldat og tjenestgjorde til krigens slut. Begge døde for flere aar siden.

Som sagt var Johannes Johnsrud opvokset paa Gaavind i nærheden af Ringerikes nikkelverk, og han fortæller, at han arbejdede paa verket under en tyk kemiker i hans laboratorium, hvor det foretoges prøver paa forskjellige metaller. Da nu denne kemiker var netop kommen direkte fra Tyssland, saa forstod han ikke norsk og Johnsrud paa den anden side forstod ikke tysk. Mange misforstaaelser blev begaaet, der faldt noksaa kommiss, fordi de ikke forstod hverandre, men de holdt dog ud i to og et halvt aar. Da blev verket nedlagt.

Baaren 1880 besluttede Johnsrud at udvandre til Amerika og skrev sig ind paa Hvide Stjernelinjens kontor i Kristiania, for at gaa med et af deres skibe fra England. Kommen til Liverpool blev han og hans reisefammerater, fire i tallet, underrettet om, at de maatte opholde sig der i tre uger før end de kunde komme afsted med denne linjes skib; men hvis de vilde reise med en af de andre linjer, enten Amerika-linjens eller National-linjen, kunde de komme afsted straks. De valgte da at tage National-linjen som gik først; men efterat være kom-

men ombord fandt de snart ud, at ha gjort et daarligt valg, da det var en liden, gammel, daarlig udrustet baad, der før havde gaaet i fragtfart, som i dette tilfælde var hurtig indrettet til en slags passagerbaad. Maden var yderst daarlig, da kjødet de fik blev efter nogle dages forløb aldeles uspiselig; men saa blev det overladt til dem en tønne sild og en tønne haard kjeks, som blev deres fornemste kost under reisen.

Det gik da saa nogenlunde godt i flere dage indtil en storm opstod, som varede i tre døgn. Alle lugarer blev tilluffet, saa det blev mørkt som i en søk, og bliskopper, bliskallerkener og alle andre løse gjenstande, tønner og kasser, som ikke var fastbundet, begyndte en dans frem og tilbage, der tilligemed stormens tuden frembragte en øredøvende støi. Nu var deres sovekøier en slags hængematte, og ret over hans køie var en stor firkantet bjelke med saapas rum mellem denne og taget, at han kunde saa plads for sin plughat; men saa fandt han ud at hatten var borte, havde faldt ned og kravlet han derfor ned af køien for at søge efter den, men det mislykkedes aldeles at finde den; for da han slap taget i et bord som var fastspigret for han fra den ene side av skibet til den anden, efter som det rullede, sammen med alt løst skrap. Endelig fik han da tag i bordet saa han kom op i køien igjen. Da stormen stilnede fandt han hatten flad som en pandekage.

Blandt passagererne paa dette skib var ogsaa en mor og søn fra Gaugsbygden, Ringerike. Moren maatte vist være svært gammel, da sønnen ogsaa bar alderdommens præg av graat haar og skjæg. Sønnen var ugift og kom saaledes til at bo i rummet som var afstedt til ugifte personer. Da saa stormen kom, kom ogsaa sjøhygen og det blev for meget for den gamle kone, saa hun døde efter et par dages sygdom. Sønnen blev da underrettet om at hun skulde begraves den følgende morgen kl. 5, antagelig for at undgaa folketrængslen. Dette

fortalte han til Johannes Johnsrud, saa han stod op saa tidlig, at han kunde overvære denne begravelse paa havet. Liget var da lagt paa et bord jevnhøit med rækverket og indsvøbt i seildug, med nogle jernlod ved fødderne, som stak ud over rækverket. Maskinen blev stoppet saa skibet stod ganske stille, og to matroser opstillet paa hver side af liget. Kapteinen forrettede som prest ved at læse op nogle bibelstykker og begravelsesritualet. Paa et tegn til matroserne fra kapteinen blev liget løftet op over rækverket, saa det gled ned ved siden af skibet. Maskinen blev sat igang igjen og skibet fortsatte sin kurs.

Efter 14 dages seilads kom de til New York, og en tid efter han var kommen til sit bestemmellessted læste han i aviserne, at denne baad var forlisit i Atlanterhavet. Fra New York gif reisen til Douglas County, Minn., hvor han i omtrent 12 aar arbejdede som plastrer og bricklayer, købte saa farm, og har siden drevet som farmer. Han er gift med Signe Fohlien, som er født i Douglas County den 4de juli 1870. I deres egteskab har de havt ni barn hvoraf to er døde. De som lever er Oskar Adolf, 27 aar, Albert Walter, 25 aar, Emily Othelia, 23, Louise Oliver, 21, John Edwin, 18, Sjalmar Roy, 15, Ames Clifford, 8 aar. Hans navn og adresse er nu John Johnsrud, Kensington, Minn.

Broderen Carl Johnsrud er født den 22de september 1862 paa samme gaard, nemlig Haavind, Lyristrand. Han udvandrede i 1882 og kom til Kensington, Minn., hvor han fremdeles bor som farmer. Han er endnu ungkar.

Bertha Erikfen, Rose Lawn, Wisconsin, hvis pigenavn var Anna Berthine Sørum, er født i town of Liberty, Manitowoc County, Wis., den 9de juli 1858, af forældrene Hans Gulbrandsen Sørum fra søndre Murdal, Valdres og hustru Mari Paulsdatter Enger, Madalen. Hendes far var født 22de sep-

tember 1830, af forældrene Gulbrand Hansen Sørum og hustru Anne. Hendes mor var født den 2den september 1816 af forældrene Paul Enger og Beret Jingarsdatter. Paul Enger var født paa Waagaard. Hendes mor havde følgende søskende: Ragnhild, Mrs. Lemde; Gunhild, Kjersti, Marthe, Beret, Elling, Jingal, Helge og Gulbrand. Af disse fine mors søskende nævner hun følgende af slekten som er udvandret til Amerika, nemlig søn af Ragnhild Lemde er Lars Lemde, bosat ved Hayward, Minn. Sønerne af Gunhild Enger er Paul og Elling Johnsen, samt deres søster Berthe Galvorsen. Alle bosatte i Fergus Falls, Minn.

Mrs. Erikfen fortæller at hendes mor, Mari Paulsdatter Enger, var tjenestepige i Norge til 1853, da besluttede hun at udvandre til Amerika og kom til Manitowoc, Wis. Samme aar blev hun gift med Hans Gulbrandsen Sørum, som var udvandret i 1850. De fik da gennemgaa nybyggerlivets mange og besværlige strabaser, med at rydde land og bygge sig hjem. I 1873 flyttede de til Pierce County, Wis., hvor de igjen maatte gennemgaa pionerlivets stræv. Hun døde der paa deres farm i town of Gilman den 19de februar 1875. Hans Gulbrandsen døde den 18de august 1897, efter et virksomt liv som farmer, snekker og soldat, idet han tjente et aar i borgerkrigen under general Sherman. I 1877 blev Berthe gift med Ole Erikfen. Han er født i Eggers prestegjæld paa gaarden Ødegaarden, den 9de april 1854, og udvandrede til Amerika i 1867. I deres egteskab har de et barn ved navn Henry Edward, der bor paa farsfarmen.

Da nu Ole Erikfen er født paa Eger og har en meget velstribet og interessant biografi paa side 57 i Aarbogen for Sigdalslaget, saa vil jeg afbryde denne familiehistorie. Vil kun tilføie at Mrs. Erikfen har kun en bror i live, ved navn Ga-

briel S. Gilbert. Han er født i Manitowoc den 12te august 1855 og bor nu i Spring Valley, Wis.

Anton L. Aft nu bosat ved St. Ansgar er født den 20de juni 1860 paa Highland, Fillmore County, Minn., af forældrene Lars Trulsen Aft og hustru Lolline Olsdatter. Hans far var født den 29de oktober 1818 paa gaarden Hegggen i Norherhov, af forældrene Truls Selgerud og hustru Maret. Hans mor var født 14de juli 1821 paa gaarden Formo, Modum. Lars L. Aft havde følgende søskende: Else, Mrs. Thomas Bangen; Kari, Mrs. Hans Dammen, samt brødrene Ole, Thomas, Andreas, Hans, Johannes og Torsten. Hustruen Lollines søskende er Ole, Andreas og Peder.

Lars L. Aft og hustru havde i sit ægteskab følgende børn: Ole L. Aft, bosat i Mitchell, Iowa; Andreas, bosat i Salem, Oregon; Mrs. Ole D. Haugerud i Bagley, Calif., Can.; Mrs. Rasmus Vigness, bor i Grafton, N. Dak.; Mrs. G. G. Gilbertsen, bor i St. Ansgar, Iowa; Mrs. Ole D. Kroghstad, bor ved Osage, Iowa, samt som før nævnt Anton, bor ved St. Ansgar.

Anton L. Aft som har sendt mig ovenstaaende, fortæller videre: Lars Trulsen Aft blev født paa gaarden Hegggen, Ringerike, og sammen med otte søskende voksede han op i tarvelige faar, saa hørnene maatte ud til fremmede saa snart de kunde fortjene sit brød; men alligevel lærte de fleste af dem et haandværk. Lars kom til Drammen i smedelære og maatte efter den tids forhold forbli der i tre aar før han kunde bli udlært. Hans blev maler og reiste til Lyffland og blev der til California guldfeberen udbrød i 1848. Da reiste han did for at grave guld. Han var heldig med sit fund, men satte pengene ind i en bank i San Francisco, som kort efter gik fallit, saa han tabte alle sine surt erhvervede penge. Han begyndte paany med guldgravning, men havde ikke videre held

med sig. Han reiste da til Norge for at besøge sine søskende. Efter et kort ophold der kom han tilbage til San Francisco, hvor han bosatte sig og forblev der til sin død. Han forblev ugift. Ole blev urmaker, Anders stomaker, Torsten snekker, Johannes underofficer, Thomas smed.

Efterat Lars havde udstaaet sin læretid til smed tog han arbejde som saadan paa Vlaafarveverket, hvor han drev en tid, kjøbte saa en gaarddel af Aft, saa deraf kommer navnet. Der drev han sit haandværk som smed ved siden af gaardsbruget. Han blev da gift med pigen Lolline Olsdatter Lormo fra Modum. I 1851 solgte han gaarden og med sin hustru, samt børnene Maren og Ole reiste han til Amerika. I følge med ham var hans søster Kari og hendes mand Hans Dammen, samt hans bror Thomas og en søsterføn Anders L. Aft. Efter en besværlig reise kom de til Rock Prairie, Wisconsin, hvor de opholdt sig omtrent to aar. Kolera og andre sygdomme herjede i de aarene paa Rock Prairie og disse nykommere fik da sin del af gjenwordigheder og vanskeligheder, samt den uhygge hvor ligesom Egyptens dødsengel gif over de fleste hjem i settlementet.

De besluttede da at reise længere vest og med okser og teltvogn forlod de Rock Prairie baaren 1853 og kom til Looking Glass Prairie, Minn., hvor de foreløbig stansede hos en mand ved navn Even Ellertsen i tre dage, indtil de fandt sig et passende landstykke. Dette fandt de i nærheden af der Newburg nu ligger, i Fillmore County, Minn. Saa var det at bygge op en liden tømmerhytte, medens teltvognen tjente som bolig indtil hytten var færdig. Nogle acres maatte bræffes for lidt til potetes og dels til maiskorn. I harvesten fik han lidt fortjeneste hos E. Ellertsen med at svinge krillen. Det blev en haard vinter, saa det var smalhans for dem der havde lidet at kjøpe for og langt at fragte det, fra Decorah, hvor der

var den nærmeste handelsplads og mølle. Vinteren var ualmindelig kold og megen sne, saa det var forbundet med stort besvær at komme frem selv om han havde hat noget at kjøbe for. Han fik kjøbt noget frossent flintekorn af en nabo og det maatte de male paa kaffebærnen og bagede brød af det, som de levede af en tid. Men om vaaren da folk begyndte at bosætte sig der rundt og begyndte at brække op landet, saa fortjente han noget med smiing for nybyggerne. Saa kom landet i marked, som man kaldte det. Alle som havde taget sig land maatte betale det med \$1.25 pr. acre og da han ingen penge havde til at kjøbe landet for vilde han miste det; for de penge han havde da han kom gjennem Decorah gav han ud for 100 pund mel, et halvt vindu og en tommings navar. Dog til al lykke for ham kom det en amerikaner ved navn Clark som kjøbte hans improvement som han havde gjort paa landet og gav ham 200 dollars for det.

Han reiste da længere nord paa Highland prairie, hvor han fandt land som han byggede og bodde paa indtil han og svogeren Hans Dammen solgte sine farme og reiste tilbage til Norge, hvor de opholdt sig omtrent et aar. Da de saa reiste tilbage til Amerika igjen blev følgende Ringerifinger med dem, nemlig Andreas Wanger, Martin N. Gaasfjød og Johan G. Semmen, der alle kjøbte land rundt Highland P. D. Nogle aar efter kom de fleste af Lars's søskende herover. Ole med familie bosatte sig i Lanesboro, Minn. Han og hustruen er døde. Vigesa to af hans døtre, nemlig Mrs. Wang og Mrs. Hansen. Mrs. Elstad er enke og bor i Lanesboro. Anders bodde paa en farm nær Highland til sin død og tre af hans børn er ogsaa døde, nemlig Mrs. Holmen og Martin N. Gaasfjød. Torsten bodde paa farm nær Lanesboro; han er nu død. Af hans familie reiste nogle til Syd Dakota. Else, gift med Thomas Wanger, bodde i mange aar paa en farm nær Highland P. D.;

men flyttede saa med nogle af sine børn til S. Dak. Ole bor i Bruce og Anton er farmer. Mrs. N. Rneftang er ogsaa paa farm. Mrs. Fosfebræk er enke. Andreas Wanger var veteran fra borgerkrigen og bodde i Lanesboro, Minn., men er nu død. Anders Aft, deres ældste søn, bodde ogsaa paa farm ved Highland P. D., men er nu død for flere aar siden. Mrs. Kari Dammen bodde med sin familie paa en farm nær Highland P. D., men hun og manden er nu begge døde, efterladende sig børnene Hendrik, Maren, Lise, Karen, Bolette, Anne, Anton og Andreas. Hendrik bor i Syd Dakota. Mrs. Knut Gif bor paa Blackhammer, Minn. Mrs. Ole Wanger bor ved Bruce, S. Dak. Mrs. L. Lopnæs bor paa Highland, Minn. Anton bor ogsaa paa Highland. Andreas hadde ogsaa farm der, men er nu død. Johannes Bjerke var underofficer og bosat i Kristiania, Norge, til sin død.

Som før sagt var Thomas L. Aft i reisesølge med sin bror Lars; men da de kom til Milwaukee skilte de følge, idet Thomas sammen med fem andre løskarer hyrede sig til en lumberbofs i Michigan, for 13 dollars maanedes. De blev sat til at flaa høi i nogle myrer, hvor de maatte vade i vand og bære høiet ind paa tørt land. Snart blev de syge af den dengang blandt nykommerne saa almindelige sygdom kaldt Egern, saa de maatte se til at komme derfra; men dette var ingen let sag. Syge, pengeløse og ukjendte med sproget, som de var, saa det ganske mørkt ud for dem. Tilslut fik de solgt nogle klær saa de kom til Chicago, men der blev en af dem angrebet af kolera og døde om natten. Om morgenen forlod Thomas sine kammerater for om mulig at opsoge sin bror Lars, som han vidste var reist til Rock Prairie, Wis. Men hvorledes skulde han finde frem til Rock Prairie, da han ikke kunde spørge nogen som forstod ham? Dog lagde han iveri og ved at følge telegraflinjen mente han at komme frem. Efter fem dages vandring

kom han til Beloit, hvor han traf norfker, og fik da oplysning om sin bror. Paa disse fem dage spiste han kun to maaltider, men fik af og til lidt melk som han levede af. Han var for syg til at spise selv om han kunde faat mad. Naar feberanfaldene tog ham, maatte han lægge sig ned hvorsomhelst han var. Da han saa endelig kom frem var han saa udpint, at hans egne folk næsten ikke kjendte ham. Siden fulgtes de til Fillmore County, Minn., hvor Thomas giftede sig og kjøbte land i nærheden af Lanesboro, hvor han bodde til sin død den 3die mai 1916.

Levangs Weekly beretter om hans død og siger: En af Fillmore Countys gamle pionerer og mest agtede og anseede mænd, Thomas Trulsen Aft, døde den 3die mai. Han var født 1827 og kom til Amerika 24 aar gammel, og til Fillmore County, Minn., i 1855. Af hans nulevende børn er Martin Aft farmer ved Lanesboro. Hans søn Henry Aft driver forretning og han selv farmer ved Prosper, Minn. Thorvald er eier af det gamle hjemsted, men bor i Lanesboro sammen med sin søster Lise. De er begge ugifte. Mrs. Anton Dammen bor paa farm i nærheden af Highland og Mrs. Halvor Nes farmer ved Bratsberg, Minn. Lars flyttet fra Highland Prairie i 1869 og bosatte sig paa en farm i nærheden af Mitchell, Iowa, hvor han bodde til sin død. Hans børns navn og bosted er nævnt i begyndelsen af denne familiehistorie.

Anton L. Aft som har sendt mig denne familiehistorie, er som før sagt, født og opvokset her i Amerika og har aldrig set Norge, men ikke destomindre skriver han bedre norsk end mangen indfødt norfker gjør. I et følgebrev siger han, at han har hat nogen hjælp af sin bror Ole, som er født i Norge, til at nedskrive denne familiehistorie; men skjønt denne saa dagens lys første gang i Norge, saa var han dog ung da han sammen med forældrene forlod fædrelandet, og dog har de i sammen

kunnet forfatte en fortræffelig god slegtshistorie. Ja, al ære være dem som bevarer sine forældres og bedsteforældres minde i kjærlig erindring. De har den forjættelse, at det skal gaa dem godt i landet.

Martin Ulvestad fortæller i sit store verk, at til Fillmore County, Minn., kom de første settlere i 1851, nemlig Ewen Gilertsen fra Kragerø og Halvor Gjællervig fra Stavanger. I aarene 1855 og 56 strømmede emigranter ind, som kom dels fra Illinois og dels fra Wisconsin. Nogle kom over land med fjøregreier forbi McGregor, Iowa. Andre kom over Mississippien ved La Crosse og atter andre kom med dampbaad til Winona, som den gang var Fillmores nærmeste markedplads. For at faa sine Norges-breve og anden post, gif man til Decorah, Iowa; thi did var jo bare 30 mil.

En telemarke ved navn Gjermund Råsen har fortalt følgende: Jeg udvandrede sammen med mine forældre fra Vestfjorddalen i 1843. Omkring den 30te mai drog vi ud fra Skien paa en gammel, halvraadden skude og da vi kom ud paa Nordsjøen blev det en frygtelig storm, som drev os tilbage til land, saa endog kaptainen hadde lidet haab om vor frelse. Dog kom vi ind til Lindesnæs, hvor vi blev liggende en tid for at reparere. Vi gif saa tilsjøs igjen og kom til Havre i Frankrige, hvor vi laa i to uger og ventet paa et amerikansk seilskib som skulde føre os videre.

Medens vi laa der i Havre tog jeg og tre af mine jevnaldrende kammerater en tur ind i byen og gif da uheldigvis saa langt og froket at vi ikke fandt veien tilbage. Dog efter en hel dags stræv og fortvilet vandring kom vi da til skibet igjen, som da laa seilfærdig og baade vi og vore forældre græd ved gjensynet.

Kommen til Milwaukee, Wis., blev vi modtaget af Halvor Thompson, der førte os til Muskego med offer og kubberul.

Did kom vi i slutten af september, efter fire maaneders reise. Samme høst blev næsten alle settlere syge af kolera, hvoraf mange døde og blev begravet paa en plads som den dag idag kaldes Indianerhaugen.

§ 1856 kom han til Fillmore County, Minn., og fik da gjennemgaa nybyggerlivets mange besværligheder.

Gulbrand Heggerusta, nu bosat i Fairdale, N. Dak., er født den 11te mars 1863 paa gaarden Heggerusta, Nes, Madalen, af forældrene Hans A. Heggerusta og hustru Kjersti Maria Svertdatter. Hans far var fra pladsen Balhøde, Bjonefogen, født 24de juni 1821. Hans mor var født 25de december 1821 paa pladsen Berger, Bjonefogen.

Gulbrand Heggerusta udbandrede til Amerika sammen med sine forældre i 1882, og kom til Mitchel, Iowa, og bodde hos G. D. Lunde til 1888. Da flyttede de til Kinlofs, Walsh Co., N. Dak. Der døde hans far den 3die september 1902. Hans mor døde 30te januar 1908. En bror til Gulbrand Heggerusta ved navn Sver bor paa Nes i Madalen, Norge.

Gulbrand Heggerusta og hustru har i sit ægteskab hat to børn, nemlig Malla Karoline, samt Hilda Josefine, henholdsvis 21 og 17 aar. Gulbrand har været assessor i town of Kinlofs i mange aar og er det fremdeles.

Elling Støa, nu bosat i Buxton, Traill County, N. Dak., er fra Madalen, født paa pladsen Strandestøa den 6te oktober 1855, af forældrene John T. Støa og hustru Berthe Maria. Hans far var født 14de mai 1816 paa pladsen Johnsrud, Strandeeie. Han var husmand under gaarden Strande og drev ved siden af som skomager i bygden. Han var ogsaa postfører gennem Madalen i 13 aar sammen med sine sønner. Hans mor var fra Fjeldbraaten, Bergsundeie, født den 16de mai 1816, af forældrene Knut Fjeldbraaten og hustru Gjertrud.

§ broderen Berthold Støas familiehistorie er hans foræl-

dres søskende og ligesaa hans egne søskende nævnt, saa jeg vil ikke gjenta det her.

John T. Støa udbandrede til Amerika i 1877 med hustru og de to yngste børn (de andre børn var udbandret før) og kom til Albert Lea en maaned senere fra de reiste fra Norge. § Liverpool maatte de være i 11 dage, da skibet de skulde gaa med var kommen i ustand, saa det maatte repareres.

Efterat Elling S. Støa havde opholdt sig ved Albert Lea omtrent to aar, reiste han i 1879 ud til Nord Dakota for at finde sig land. Han kjørte fra Albert Lea med osse, og det tog ham 22 dage at komme til Traill County, N. Dak. De første to uger efter han kom did hadde han fem mil til nærmeste nabo; men saa kom der to til, saa det blev en aadøling, en svenske og en trønder. Dette var treenigheden der den første vinter, og enige var de ogsaa i alt mod hverandre, og delte med hverandre melsækken saalænge det var noget i den, og ligesaa med andre fornødenhedsartikler. Vinteren 1879 og 80 glemmes ikke af de første nybyggere her ude paa prærien, siger han.

Elling Støa har været gift to gange. Første gang med Kristi Zementerud fra Madalen. Hun var født den 2den juni 1856. Hendes søskende er: Ole Zementerud, nu død; Gunhild, gift med Ole Nordby; Magnhild, gift med Hans Maristuen. De er begge bosat i Norge. Lise, nu Mrs. Johnson, Mylo, N. Dak.; Martin, bosat i Portland, N. Dak.

Hans anden hustru, hvis pigenavn var Ida Karen Ericksen, var født den 5te oktober 1873 i Scandinavia, Wisconsin.

Hans første hustru døde den 20de februar 1895 og efterlod sig ni børn, nemlig Joseph, bosat i Carpio, N. Dak.; Berthe Louise, nu Mrs. John Stalvik, Carpio, N. Dak.; Oscar, død; Bertrand og Clara Emilia, begge bor ved Buxton, N. Dak.; Minnie Laura, nu Mrs. Oscar Christoffersen, bor ved Carpio,

N. Dak.; Theodor, ved Agriculture College i Fargo, N. Dak.; Edwin bor ved Burton, N. Dak.; Kresten bor ved Starbuck, Minn.; Gladys Ingeborg, Esther Abilde, Adolph, Norman Loyd, Morris Wellman, Harald Curtis, alle hjemme.

Elling Støa har indehat mange tillids hverv i townet, nemlig supervisor og kasserer i 13 aar, direktør i Traill County Insurance Co., samt direktør i Red River Valley Telephone Co. og menighedens sekretær i 30 aar.

Martin Ulvestad fortæller, at de aller første settlere i Traill County, N. Dak., maatte kjøre sine produkter til Alexandria, Minn., omtrent 200 mil, med okser; men saa kom jernbanen til Fargo og did var det kun 70 a 80 mil. Nu har man marked næsten saa at sige ved staburet.

M. Ulvestad fortæller ogsaa om en Knut Rauf som var en af de første som udbandrede fra Hallingdal. Han forlod Kristiania i 1844 med et seilskib som først gik til Havre i Frankrige, hvor det blev liggende i seks uger, saa emigranterne fortærede næsten al sin rejsekost. Da man nu ikke havde noget at kjøbe mad for, satte man tilhavs med det lille man hadde igjen. Skibet gik imidlertid ud af kurs og efterat ha tumlet om paa havet i otte uger kom det ind til Havre igjen. Nu tog myndighederne sig af de forfulgte emigranter, og saa sattes da kursen atter igjen for Amerika. Reisen varede da i 9 (ni) maaneder, og var emigranterne mere skeletter end levende mennesker da de kom iland. Reisen fortsattes da til Koskonong, Wis., hvor Knut Rauf fandt landsmænd og hvor han bosatte sig for en tid. Men det blev snart et trist sted at bo paa, da koleraen kom. En hallinggut kom saaledes til Raufs hjem og døde der. Rauf maatte da saa gutten begravet og dette gjorde, at Rauf blev negtet arbejde, da alle var røde smitten. Endelig fik han arbejde paa en plogfabrik, han var nemlig smed fra Norge; men lønnen var kun syv dollars maaneden, hvilket

ikke var nok til underhold for ham og hans familie. Saa begyndte han at arbejde ploger for egen regning; men ukjendt med de amerikanske patentlove gjorde han sine ploger lig den fabrikkens solgte. Han hadde allerede afhændet endel ploger, da en nabo som syntes synd om ham gjorde ham opmærksom paa, at han vilde bli arresteret. Men Knut og hans velvillige nabo var ikke raadløse. Plogene blev om natten hentet tilbage og en liden forandring gjort med dem og saa sendt tilbage til kjøberne. Nu kunde man intet gjøre ham efter som hans og de patenterede ikke var ganske lige. Siden reiste denne Knut Rauf til St. Ansgar, Iowa, og derfra til Bellmont, Traill County, N. Dak. Denne familie er ellers bekjendt for sin legemsstørrelse, idet sønnerne maaler mere end 6½ fod hver og veier mellem 270 og 300 pund, og døtrene ikke stort ringere.

Skjønt denne familiehistorie ikke netop hører til vort bygdefolk, saa tog jeg den med for at vise hvilken gjenvordighed og strabaser endel af vore pionerer hadde fra de forlod fædrelandet og i flere aar her jørend lidt velstand kunde skimtes.

Mathæa Ellingsen fra Nøkleby, Ringerike, udbandrede til Amerika. Hun blev gift med Jens Debold fra Søndmør og bor i Wold township, Traill County, N. Dak. De har 11 barn.

(Fortsættes.)

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

D. S. Johnson.

XXIX

Peder Kvenerud var ogsaa fra Gadeland og kom til Spring Grove i 1860-aarene. Broderen Lars Kvenerud forlod ogsaa Gadeland for at grunde sig et hjem her i omegnen af Spring Grove. Sønnen Hans bodde i mange aar i byen Spring Grove, men solgte sin eiendom her og flytted til Lanesboro, Minn. Han er gift med en datter til afdøde Gulbrand Myrah.

Jens Ramstad er født 27de november 1846 i nærheden af Kristiania. Han udvandrede i 1870 og bosatte sig i Houston, Minn., hvor han i mange aar var møller. Han kom saa til Spring Grove, hvor han fremdeles bor. Han er gift med Mari, født Gundersen, en datter efter afdøde Jacob G. Treangen.

Erif Næs er ogsaa fra Sadeland, født 1840, af forældrene Anders Erifsen og hustru Berthe Pedersdatter. I 1862 blev han gift med Trine Torgersdatter Thingvald fra Lands prestegjæld. I 1867 udvandrede han og hustru samt to børn og kom til Spring Grove, hvor han fremdeles bor. Deres børn er: Anders, død; Jørgine, gift med Kristian Kjellingstad, bor i Minneapolis, manden er snekker. Lilla, gift med Eling Ellingsen, bor i Spring Grove. Marie, gift med Willie Robel, bor i La Crosse, Wis., hvor han har arbeide ved jernbanen. Emma er gift og bor i Oregon. Bernt, gift først med Karoline Benson, og anden gang med Miss Bell Nove, bor ved Mora, Minn.

Erif Næs har været en tro arbeider og virksom mand, indtil det tunge forsør for nogle maaneder siden blev lagt paa ham, at han mistede synet, og maa vist famle i mørket resten af sine levedage. Man maa meget beklage den mand eller kvinde som har mistet sinenes brug og jaaledes er berøvet anledningen til at se dagens lys.

Kristian Nilson er født paa østre Koskconong, Dane Co., Wis., den 1ste mars 1849, af forældrene Nils Conelius Nilson og hustru Anne Kjeritine Hansdatter Mørk. Nils Conelius Nilson var født 1812 paa gaarden Tveten i Sandsvær. Han uddannede sig til snekker og drev dette haandverk i mange aar ved Kongsborg Sølvverk. Hans hustru Anne var født 1818. I 1844 udvandrede han med sin familie, hustru og to børn, til Amerika, og kom efter en 18 ugers reise paa hav og land

til østre Koskconong, hvor han købte regjeringsland, som han bodde paa til sin død i 1876. Hustruen Anne døde i 1893.

Knut Langeland fortæller, at til Koskconong kom de første nybyggere i 1839, altsaa fem aar førend Nilson familien kom. Nils Conelius Nilson, samt hustru og børn, maatte da gennemgaa nybyggerlivets mange strabaser, savn og gjenordigheder. Kristian Nilson fortalte at han kunde huske at farmerne paa Koskconong trængte paa østerlandsk vis, ved at lægge hvedebaandene paa den froesne mark og drive flere spand offer over dem, som da trampede hveden ud af straaet. Sine produkter maatte farmerne føre til Milwaukee, 80 mil borte, efter yderst daarligere landeveie, indtil jernbanen kom ind til Madison i 1854.

Nils Conelius Nilson og hustru havde i sit egteskab følgende børn: Anders, født i Norge, flyttet fra Koskconong og til Canada, er nu død. Anna Sophie, ogsaa født i Norge, bor i Edgerton, Wis. Nils Peter, født paa Koskconong, døde ung. Nils Peter, den anden, er ogsaa død. Magnus bor i Edgerton, Wis. Kristian, som før nævnt, bor nu i Minneapolis, Minn. Conelius bor paa farsfarmen. Caroline Magrette bor i Dalton, Minn. Nicoline Katrine bor i Edgerton, Wis. Josephine Gurine bor i Janesville, Wis. Otto Martinus bor i Edgerton, Wis.

Kristian Nilson kom til Spring Grove, Minn., i 1868 og blev i 1872 gift med Randi Julia. Hun var født 1858 af forældrene Hans Myrah og hustru Maren, født Belo. Hun døde den 27de januar 1890 efterladende sig fem barn, der bor paa følgende steder: Henry Conelius, gift med Cornelia, født Wagner, bor i Colorado. Caroline Magrette, gift med Gustaf Sveberg, bor i Minneapolis, Minn. Emma Maline, gift med Leonard Rud, bor i Sioux Falls, S. Dak. Karl Julius, bor

i St. Paul, Minn. Selga Josephine, gift med Ole Haugen, bor i Minneapolis, De har to barn.

Kristian Nilson drev i mange aar som smed her i Spring Grove, og mangfoldige er de heste han har skodd, og meget andet smedearbeide har han udført for farmerne og byfolket. Han eiede ogsaa farm i udkanten af byen, samt hus i byen. Disse eiendomme har han nu solgt saa nær som et hus han leier bort til postaabneri. Selv bor han nu, som før sagt, i Minneapolis.

Paa Koshkonong hvor Kristian Nilson først saa dagens lys, har det vokset op og gaat ud fra flere fremragende mænd end fra nogen anden norsk bygd i Amerika. Der levede Knute Nelson sine barndomsaar og derfra nedstammer guvernører, kongresmænd, professorer, præster, redaktører, sagsførere og doktorer. Der skal ogsaa være mange rige farmere, saa det er sagt at det burde hede Kaffeland istedenfor Kaffeland som det nævnes i daglig tale, da der skal være flere rige pengefakker der end i nogen anden norsk koloni her i Amerika.

Koshkonong er ogsaa et minderigt sted fra pionertiden og opover. Der var det en mand som kom i konflikt med pastor Dietrichson og hans menighed, saa han blev udfreven af menigheden. Men for rigtig at irritere præsten gik denne mand til kirken pinsedagen og satte sig længst fremme i kirken, saa præsten kunde se ham godt, og under prædikenen tog han af og til op af lommen en flaske som han drak af. Præsten var sikker paa, at det var brændevin manden drak, og blev saa oprørt over denne frækhed, at han bad nogle faste manden ud af kirken. Da han kom ud viste det sig at det var bare lunkent elvevand som manden havde paa flasken. En lang retssag paafulgte hvor manden seirede, saa han fik sterkere sager at fylde sin lommeflaske med i lang tid, end lunkent vand.

§ pastor Ottesens menighed var det ogsaa en mand som havde ord for at være vrang og trættefjær, der ved en kunstig

manøvre fik det til, at præsten vilde dræbe ham. Dette kom op for retten og sagen hed: „State of Wisconsin against S. A. Ottesen for assault and battery with intent to do great bodily harm.“ Dette blev en lang og kostbar sag som dog endte med pastor Ottesens frikendelse, da vidnerne erklærede at de ikke vilde tro anklageren paa hans ed. Ja pionerpræsterne havde ogsaa andet at stride mod og lide for end tarvelig løn og lange reiser i ubeisomme egne.

Den del af Koshkonong eller Dane County, som kaldes Stoughton, er bekendt for sin vognfabrik som har været drevet af norske. Den er ogsaa lutesjiskens faste borg, siger Skotland. Det var to store menigheder i Stoughton, men saa splittedes den ene saa det blev en liden og en større. Den store menighed bestemte en dag at den skulde ha en rigtig storartet lutesjiskfest til mabens fornøielse og legemets opmuntring. Folk fra fjern og nær strømmede til og man spiste lutesjisk for 260 dollars. Dette hørte den lille menighed, og saa bestilte den et par vognladninger med lutesjisk, øvede sig i faste, løste paa beltet og spiste lutesjisk for 290 dollars. De gik saa hjem mætte og vel tilfredse med lutesjikken, og indtægterne, der beløb sig til 30 dollars mere end den store menighed spiste for.

Maaſke det var en af disse lutesjiskfester Waldemar Ager omtaler i sin bog „Kristus for Pilatus“, som Mrs. Thompson fik iſtand i pastor Walther Welbes menighed.

En vel kjendt mand i Houston County, hvis livshistorie er ſkrevet af Sr. Magelsen maa jeg tage med i denne ſamling.

Som indledning til denne mands livshistorie siger han: Taknemmelighed burde drive os der er udbandret fra hjemlandet i den senere tid, til at indhente oplysninger om de første indflytteres arbejde og om muligt søge at skildre deres tilstand i de første aar. Den nød de gennemgik har drevet mange af dem til med hjærlighed at ræffe de senere ankomne en hjæl-

pende haand. Denne erkjendelse har fremkaldt flere livsfil-
dringer optagne i aviser, magasiner og i bygdelagenes aarbø-
ger. Følgende lille skitse af en pioners liv bedes optaget i
„Skandinaven“.

Sigurd Andersen blev født 1833 paa gaarden Skar i Ma-
ridalen. Faderen Anders Olsen var driftig, meget benyttet i
sognets anliggender, en mand med mange interesser. Sigurd
fik skolegang dels i bygden og dels i Kristiania. En kanse
ligesaa god om ikke bedre skole fik han ved at faa være med
i skog og paa vand. Gutten var snart kjendt oppe i Nordmar-
kens skoge, fandt sig tilrette næsten hvorsomhelst, brugte tidlig
fiskestang og gevær og var ikke mere end ni aar da den første
aarhane dumpet i bakken for den glade gut. Han var man-
gen gang alene i skogen oppe i vildmarken og bragte hjem
baade fisk og fugl. Dette liv gav ham et sterkt, hærdet legeme
og gjorde ham skicket for strabaser, som han senere fik gjen-
nemgaa.

En tre aars tid var han handelsbetjent i Kristiania, gik da
paa aften-skole og lærte noget engelsk. Blandt de kjendte kun-
der fra Sakedalen og Maridalen saa han med glæde sin fars
nabo, kjæmpeskikkelsen Bottolf Waggastein, han var selv fod
høi og drøi i forhold til høiden. Bottolf var en hørneven og
godslig om end umaadelig sterkt.

I begyndelsen af femtiaarene voksede udbandringen fra
Norge og til Amerika. Sigurd Andersen begyndte ogsaa at
faa amerikafeber. Men det er ikke saa let at forlade fædre-
landet, og hjemmet i Maridalen holdt lykten tilbage for en tid.
Maridalen er fager, det ved alle som er kjendt der, og Nord-
marken med sine sjøer, tjern og skoge, med vildfugl og dyr, har
for mange, baade ældre og yngre, været et kjært sted. Den
som har læst P. C. Asbjørnsens skildringer fra hans fiske-
tur ved Maridalsøset, og selv har trukket fisk op, maa vel sige, at

en mere tillokkende og sandfærdig beskrivelse af det trylleri,
som vand og skog kan udøve paa ens sind, er vistnok vanskelig
at finde. Om vaaren 1852 rev Sigurd sig løs fra hjemmet,
og sammen med nogle slegtninge og kjendinger reiste de med
skibet Argo til Quebec. Han havde sammensparet 100 specie-
daler. Faderen gav ham ved afreisen 100 daler til, for, som
han sa, „at sønnen kunde komme tilbage igjen.“ Overreisen
blev tilbagelagt paa fem uger og dagen efter ankomsten til
Chicago var nykommeren i arbejde med at løsse og lafte plan-
ter. Betalingen var 12½ cents timen paa egen kost. Arbej-
det var haardt og de af hans kammerater som begyndte med
ham sluttede straks, medens han derimod vedblev. Senere fik
han mere lønnende arbejde paa en svingebro og var en gang
nær ved at bli slaat ihjel af et skib som tørnet imod broen.
Chicago var dengang ikke stor, havde 3,800 indbyggere.

Arbejdet i byen huet den unge mand ikke, og sammen med
to kammerater reiste han i midten af mars til Houston County,
Winn., 25 mil vestenfor La Crosse. De to som var isølge med
ham var Anders Hendriksen og Knut Salvesen, der tog sig
land og de to sidste reiste saa efter sine familier i Chicago. Det
var hverken jernbane eller automobiler i den tid, saa reisen
gik ikke saa fort og bekvemt som nutildags, saa det tog dem
6 uger før de kom tilbage. Andersen og en gammel amerika-
ner var dog ikke alene; thi en flok paa tre hundrede indianere
hadde sin camp i nærheden. Men de var snille og gjorde os
ingen fortræd, ja gav os hjortekjød, siger Andersen. Af mos-
kito (myg) havde de mange flere besøg end behageligt, der var
umaadelige sverme, som fyldte deres lille loghus. De havde
ikke moskito bar (staaltraadvæv) at spikre for vinduerne, men
de stoppet filler i alle huller paa væggene, lukket døren og
lagde ved paa skorstenen saa rummet blev fuldt af røg, da først
kunde der tænkes paa søvn. Det vilde kanse gjøre mange

godt om de havde det sliq, om ikke mere end en uges tid, mente den gamle, idet han lo. Det saa ikke godt ud for fremtiden, lidet at lave mad af og intet at saa kjøbt, saa det var nok ikke frit for at en og anden graad og ønsket sig tilbage til Chicago. Men, ja Andersen, jeg for min del ligte ikke rigtig den slags musik, gif væk og var horte en stund til det værste gif over. Vi kunde lidt med sneffering og gif iver med at bygge os huse, det gif fort og tog almindelig en dag, saa var huset færdig for indflytning.

Det stykke land som Andersen siden har beboet var af allerbedste slags, dels flad dalbund og dels skogbevoksede bakker med Root-elven ganske nær. Der var en mængde af vildt, flokke af hjorte paa 30 til 40 stykker var ikke sjeldne at se, fugl og fisk ogsaa i overflødighed. Landprisen den tid var \$1.25 pr. acre. En dag kom en mand og fortalte, at nu skulde der holdes auktion over landet og en flok spekulanter var ventendes som vilde byde op landet og saaledes tage det fra settlerne; skulde man nu ikke blive enige om at underskrive et løfte om at man vilde kaste spekulanterne i elven, hvis de kom og bød mere for landet? Jo det var da alle enige om, og da en liden dampbaad kom til Brownsville hvor auktionen skulde holdes, saa vendte den straks om, da folket ombord fik vide hvad disse brunstegte, skjæggede karle havde besluttet.

En nordmand ved navn Knutsen kom omtrent samtidig med Sigurd Andersen til Houston. Han var nok den som anlagde byen af det navn og begyndte en handel og saa blev der smedje og folk begyndte at samles. Knutsen hentet sine varer i La Crosse, et ubetydelig nybygge paa den tid, men lidt kjøbmandsvarer kunde faaes der. Noget vei fandtes ikke til La Crosse, men man bygget en stor fladbundet baad og paa den blev varerne fragtet. Andersen var med paa flere af disse reiser og drev ogsaa selv handel en tid i Houston. Root-elven havde i de tider

en langt større vandmængde end nutildags. En robaad vil nu ha vanskelig nok for at komme op til Houston og Rushford. Anderledes var det i hine dage, der blev bygget to dampbaade som gjorde nogle saa reiser mellem La Crosse og Rushford. Den minste ligger endnu i elven ikke langt fra Andersens land, og den er omtrent begravet af sand. Den anden baad blev bygget i Sokah. Flere af farmerne gav penge til den, men den gjorde blot en tur, med aktieeierne ombord. Man kom til Rushford, men saa forsvandt baaden og de som førte den. De drog nedover Mississipp i og folgte den vel etsteds i syden.

Andersen fik bygget sig et loghus, lidet men pent, og da han ogsaa snart efter fik mandens bedste støtte i en hustru, følte han sig glad og lykkelig. De plantet morning glories ved væggen og pastor S. Munch, som kom paa en missionsreise til Houston og Tillmore Counties, tog ind hos Andersen og kaldte hans hjem Blomsterhuset. Andersen stødset pastor Munch omkring til de settlere som havde slaat sig ned paa de kanter.

Andersen nød sine medborgeres tillid og blev valgt til forskjellige embeder i town og county, var foregangsmand i flere sager, fik broer bygget, paatog sig at kjøre posten mellem Winona og Houston. Betalingen var ganske liden i sammenligning med nu. Man kunde neppe tale om veie, det var mangen gang forbundet med fare at passere over bække og floder, men frygt var noget som manden fra Maridalen ikke kjendte videre til. Han søgte ogsaa at hjælpe nykommerne til proviant. Det tager jo en tid før der avles nok til føde for dyr og mennesker. Man vidste at nede i Iowa var mad at saa kjøbt, og did drog Andersen mellem jul og nytaar i 1853. Det var en bitterlig kold dag, og da han med sine okser var kommen et stykke paa veien røg der op en voldsom snestorm. Han havde ikke overrakke og overfko kjendte man ikke den tid. Ud paa aftenen kom han til et lidet hus. Der bodde en amerika-

ner, som negtet ham at komme ind, men loved dog tilfids at følge ham til en norfke. Da veiviseren havde gaat et stykke, vendte han om, han syntes nok det var uraad at gaa længer. Anderfen snudde ogsaa sine offer; thi det vilde været den visse død at vanke om i mørket og kulden paa ukjendte steder. Da amerikaneren saa det, drog han igjen i retning af norfkens hus, hvor Anderfen kom ind og fik rum og mad for sig og dyrene.

Årene gik og det lysnede for nykommerne. Ågrene blev stadig større, de sterke arme hugget gjerdestier, hvorved ågrene blev indhegnet. At fløve 100 gjerdestier ansaaes for et ganske godt dagsverk. Det gaar vel næsten ikke an at fortælle hvor meget en flink slaattekarl kunde krille; der gaar rygter om baade 4 og 5 acres. Disse norfke, som næsten alle var fattige, prøvet snart at faa lutherfke prester. Den første som besøgte Houston var pastor B. Koen. Fast prest fik Houston menighed i 1859; han hed N. E. Jensen, theologisk kandidat fra Norge og ordineret der paa kald fra Houston og andre menigheder. Den kirke som Anderfen og nogle andre norfke bygget i 1859, staar endnu, den er opført af graasten og er en anselig vakker bygning, skal være den ældste norfke kirke i Minnesota som er i brug. Menighedens nuværende prest hedder Østrem, han saavel som andre prester, der har betjent Houston menighed, har ofte nydt godt af Anderfens gæstfrihed. I midten af 60-aarene begyndte trangten til jernbane at gjøre sig gjældende i Root Riverdalen. En amerikaner, Thompson, som havde gravet guld i California, en virkelysten mand, drev ihærdig paa indtil han fik folk i La Crosse og i dalen interesseret for dette foretagende. La Crosse gav den store sum af 2,200 dollars, og saa en dag kom et train saa langt som til Cushion Peak, en brat og vakker bluff tæt ved Anderfens hjem. Der stanset toget med de indbudne gæster, man spiste og drak og undret sig paa om der ikke burde været gjort en sving mere

paa banen. Nu gaar tog nogle hundrede mil udover Minnesota og Dakotas sletter.

For 20 eller 25 aar siden drog Anderfens op til Washburn County, Wis., og blev saa indtaget i skog og fjø, at han bosatte sig paa en ø i Long Lake. Hans gamle ven og sjælesørger, Saaftad, kom ogsaa did og fandt stedet særdeles tiltalende, bygget sig et sommerhus paa øen og fandt styrkelse for sin nedbrudte helbred i den rene luft og det behagelige klimat.

I de senere aar har flere familier fundet vei derhen. Vakre villaer er bygget paa Anderfens ø, hvor folk kan ro, fiske og bade og er enige om at et behageligere sommeropholdssted er neppe at finde. Medskriveren af disse linjer havde ogsaa den fornøielse at tilbringe en uges tid ved Long Lake og var gjest i Anderfens hjem. Anderfen har flere børn, to af sønnerne er i Massa, beskæftiget med minedrift. En søn driver en del af faderens store farm i Houston County. En søn er doktor, bosat i Warren, Minn., en datter er gift med professor Tomning ved Concordia College, Moorhead, Minn. En datter er gift med professor Rhynning ved Michigan universitet, Ann Arbor. En datter har været lærerinde ved lavere og høiere skoler og styrer nu sin fars hus efter morens død.

Anderfen er trods sine 83 aar endnu en rask og rørig mand, kan endnu udføre et langt og tungt dagsarbeide. Naar man ser alle de svære træstumper som han i de sidste aar har taget op ude paa sin ø, og faar vide at skogen stod tæt som en væg, da han kom derhen, da skjønner man, at her har god vilje og sterke arme ført spade og øks. Anderfen mener, at naar Gud giver helpe, saa bør den bruges, saa længe man kan.

Det kunde være mere at berette fra hans liv og oplevelser for øks. at han har været to gange paa besøg i Norge, flere gange i stor livsfare, faldt saaledes 14 fod ned paa det bare gulv i sin ladebygning og en anden gang kom han under sin

reaper og man mente at han var død, men hans medicin har nok altid bestaaet i at tage fat saa snart det var muligt at bevæge legeme og lemmer. Det er sliige folk som udretter noget for sig selv, sine børn og andre. Maatte ogsaa disse optegnelser tjene lidt til at vi holder vore pionerer i agt og ære.

Kr. Magelssen.

Amherst, Wis., 10de juli 1916.

Valdriker i Pope County, Minn.

VII.

E. J. Dahly.

Nils Opheim er født den 1ste juli 1878 i Kleivebrøsta, Nordre Murdal, Valdres, af forældrene Ole Olsson Kleven og hustru Berit Olsdatter. Der voksede han op til en baade bra og meget afholdt ung mand som tidlig følte trangten at lære et eller andet haandverk og han valgte da at bli skomaker; men hvor skulde han gaa for at lære det bedst, saa han kunde bli en rigtig bra og god skomaker? Han fandt tilslut at i hjembygden var der saa god en skomaker som der fandtes i Norges land, nemlig Ole D. Solem ved Murdalsbyen. Her gik da Nils i lære og blev en ligesaa god skomaker som sin lærer og blev meget efterjagt i sin hjembygd som den fornemste i sit fag, særlig iblandt ungdommen og storfolket.

Nils blev den 27de februar 1904 gift med frøken Anne Brenden, ogsaa fra Nordre Murdal. Dette brudepar tog da, som sin bryllupsreise, reisen over til Amerika og kom til Pope County, byen Starbuck, den 20de april 1904. De rejste saa med det samme ud til town of Langhei til hans farsøster, Ragnhild Naberger, og manden Anders N. Naberger, hvor de opholdt sig om sommeren. Nils arbejdede rundt hos farmerne om sommeren. Høsten samme aar rejste de saa til Arne N.

Samband

et maanedsskrift

Syvende aargang

No. 103-114.

November 1916—Oktober 1917.

Redigeret av N. N. Veblen.

Utgitt av Samband Publishing Association
Minneapolis, Minn.

Indholdsfortegnelse.

Samband 7de aargang, No. 103—114.

	Side.
Amerikareise i 1872. Johan C. Gran	49
Barndoms minder fra Baldris. J. K. Smedsrud.....	752
Belsheim, Han Emburt. D. Kirkebold	477
Berghs, Hallvard. „Norske Digte i Utval“. Juul Dieserud	298
Borgerkrigs veteraner, Møte av	702
Breifeth, Ingebor. Arne D. Breifeth.....	251
Broketak vs. Ryggetak, samt om Arne Kulterstad. J. C. M. Hanson	40
Bugge-Lars. K.	694
Buggeflegten. L. D. Koble	593
Bygds Historie, En norsk. VI—XVI. Olav Redal. 15, 101, 129, 236, 257, 359, 429, 482, 562, 628..	641
Bygdelagene med Embedsmænd, Liste over.....	191 759
Bygdelagenes fremtid, Betragtninger over. A. A. Beh- len	756
Door Co., Wis., Baldriser i. VI—IX. G. J. Ander- son. 81, 173, 193	350
Embedsariistokratisme, Demokratisk tankegang og. Juul Dieserud	74
Enig og Tro. Dr. F. G. Gade.....	321
Enø, Tore. „Bang og Elire“. J. D. Hovey	127
Fairview, Mont., Norske folk og forhold i. Eivind Rudi	392
Fladbad, Even D. Eivind G. Fladwed.....	249

IV.

	Side.
Follestads, Sigurd. „Flytjagl“. Zmul Dieferud.....	298
Fyresdal, Fra. Eldrid Bæthing-Ringerud.....	171
Fællesarkiv, Bygdelagenes. N. A. Beblen.....	412
Fællesmøte av Bygdelagene, Forslag om. O. L. Foss..	645
Fællesraad, Bygdelagenes	703
Fællesraad, Om det nye organiserede, Dr. C. L. Opsal	380
Fællesraadets organisationsmøte. L. P. Thorkveen...	116
„Gudbrandsdalslagets Arbeid No. 5 og 6“	626
Gaab, Det lyse. N. E. Wold.....	748
„Gadelandslaget 1917“	744
Galtstensaard, Brev fra Nils	255
Gedahl, Ole S. T. D. Koble	428
Gelle, Brev fra Knud N.	254
Goldahl, Bendix	503
Goldahl, Nils D.	624
Gorace, N. D., og omegn, Fra. M. S. Dustrand.....	210
Gulefang. Martin Odegaard	128
Kristianialaget	63
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. N. M. Sund-	
heim. 190, 256, 384, 448, 512	704
Laan og bytte av literære sager. Martin Ulvestad	307
Livsifjæbne. K. K. Rudie	747
Lomen, J. J.	626
Løvbrændguttene. N. D. Kvernen	64
Manfred, N. D., Valdrisfesten i. Eivind Rudi	315
Megar'n og Ivenfken, Halvor. D. D. Enestvedt	188
Melbys, Gustav. „King St. Olaf“	62
Michelets, Maren. „Glimpses from Agnes Mathilde	
Wergeland's Life“	124
Mindegaven, Om. Eivind Rudi	376
Mindegaven, Om innsamlingen til. T. D. Koble.....	318

V.

	Side.
„Njosenlagets Arbeid 1917“	511
Nunkelofster, Et besøk i et. B. L. Wick	150
Nyhres hjem og familie, Nils E.	255
Nøllarguttene. B. L. Wick	602
Nedtegnelser. N. E. Wold	312
Neste, Per. K.	737
„Nord, Norge“	187
Norge, Moder. Mrs. Harald Hansen	245
„Norst-Amerikaneren“	186 511
Numedalsgaven. S. S. Strøm	184
Numedalslaget for 1917“, „Arbeid No. 3. for.....	627
Numedalslagets aarsmøte. D. D. Enestvedt.....	619
Njensens „Besterlandia“	187
Pope Co., Winn., Valdriser i. E. J. Dahly. 599, 691	732
Reunion av valdrispionerer. Sam Thompson	120
Reinli Kirke. Ole Jorgens	749
Reiseberetning. D. S. Opheim	500
Ringerikesbygderne, Udvandringshistorie fra. IV—XII.	
D. S. Johnson. 1, 88, 156, 215, 283, 332, 396,	
449, 513, 566, 678	705
Ringerikeslaget, Til medlemmer av. D. S. Johnson..	122
Ringerikeslagets aarsmøte. D. S. Johnson	607
Ringerikeslagets medlemsliste	611
Ringeriking, Fra en. Andrew R. Ness	348
Scandinavian Study, Society for the Advancement of.	
Zmul Dieferud	181
Simonson, Thomas. Mrs. Liv Boen	383
Spring Grove og omegn. Lidt nybyggerhistorie fra. D.	
S. Johnson. XXI—XXIX. 29, 68, 140, 201,	
301, 485, 535, 663	721
St. Olaf College, De første aar ved. VII—XIII. Mrs.	

VI.

Anna E. Mohn. 65, 247, 279, 328, 421, 497	533
Storæter, En. C. N. Remme	742
Strøm, Herbjørn S.	623
Strøms, S. S. „Slegter fra Lunhovdbygden“	510
Sætesdøl, Fra en. A. S. Rystad	310
Søndfjordlaget. J. L. Rydal	512
„Søndmørelagets Aarbog 1917“	63
Thompson, Peter	54 625
Tilfjøl, En tur. Eivind Rudi	533
Tilsvær til Dr. F. G. Gade. Juul Dieferud	470
Timilftolpene, Ved. E. E. Aberg	697
Triumph, Minn., Valdriser i. Christian Satter	734
Utgard, Ragnhild. Eldrid Wæthing-Ringerud	528
Valdrisgaven. Eivind Rudi	317
Valdrisgaven. C. N. Renne	377
Valdris Historielag. J. D. Hovey	311
Valdrisstevnet ufsættes (og om valdrisgaven)	700
Veblens, Thorstein. „The Nature of Peace“. Juul Dieferud	505
Veirfast i Minot. L. D. Noble	251
Bells Co., N. Daf., Valdriser i. L. D. Noble	465 558
Wergeland's, Agnes Mathilde. „Slavery in German Society“ og „The Working Classes in France“	125
Wolds huspostil, Slegtregister fra E. L. N. E. Wold	550

Forfatterliste.

- E. E. Aaberg, side 697.
 G. J. Anderson, 81, 173, 193, 350.
 Mrs. Liv Boen, 383.
 Arne O. Breifseth, 251.
 E. J. Dahly, 599, 691, 732.
 Emil Dieferud, 74, 181, 298, 470, 505.
 M. S. Dustrud, 210.
 O. O. Enešvedt, 188, 619.
 E. G. Fladved, 249.
 O. L. Fosk, 745.
 Dr. F. G. Gade, 321.
 Johan C. Gran, 49.
 Nils Halstensgaard, 255.
 Mrs. Harald Hansen, 245.
 J. C. M. Hanson, 20.
 Helle, K. A., 254.
 J. O. Hoveh, 127, 311.
 O. S. Johnson, 1, 29, 68, 122, 140, 156, 201, 215, 283, 301, 332, 385, 396, 449, 513, 535, 577, 607, 663, 678, 705, 721.
 Ole Jørgens, 749.
 K., 694, 737.
 O. Kirkevold, 477.
 M. O. Kvernen, 64.
 Mrs. Anna E. Mohn, 65, 247, 279, 328, 421, 497, 553.
 Andrew N. Nefs, 348.
 J. L. Nydal, 512.
 Martin Odgaard, 128.
 O. S. Opheim, 500.
 E. L. Opsal, 380.
 Olav Redal, 15, 101, 129, 236, 257, 359, 429, 482, 562, 628, 641.
 E. R. Remme, 377, 742.
 Eldrid Bathing-Ringerud, 171, 528.
 T. O. Noble, 251, 318, 428, 465, 558, 593.
 Eivind Rudi, 315, 317, 376, 392, 533.
 K. K. Rudie, 747.
 A. S. Rystad, 310.
 Christian Satter, 734.
 J. A. Smedsrud, 752.
 S. S. Strøm, 184.
 M. M. Sundheim, 190, 256, 384, 448, 512, 704.
 Sam Thompson, 120.
 L. P. Thorveen, 116.
 Martin Ulvestad, 307.
 M. A. Veblen (red. og bidrag), 45, 60, 124, 186, 191, 255, 412, 503, 510, 611, 623, 700, 744, 756, 759.
 B. L. Wick, 150, 602.
 M. E. Wolf, 312, 550, 748.

Navof, den yngre, og var der om vinteren. Da vaaren kom rejste Nils og hustru til Starbuck, hvor Nils først begyndte som almindelig arbeider, men sluttet snart dermed og begyndte da som skomaker der i byen og havde altid fuldt op af arbejde. Denne forretning drev han i mange aar, men da dette blev et for indekluttet liv for ham, maatte han slutte dermed og folgte saa ud sin skomakerforretning. Nils fik da arbejde med Peter Hanson (Dyken) som var brøndborer (well driller), i hvis tjeneste Nils forblev indtil vel et aars tid siden. Saa kjøbte han af Peter Hanson brøndmaskinen, hestene ojb., og begyndte da i denne forretning paa egen haand, og gjør det udmerket godt.

Nils og hustru har i den korte tid de har været her i landet gjort det udmerket godt, da de nu har et eget, meget pent hjem i Starbuck, er aldeles gjældfri og har penger tilbedste. Her kan vi se at hvor der er vilje der er der ogsaa fremgang og at ærlighed er grundlaget til alt godt. Nils og hustru har i sit ægteskab hat fire barn, alle gutter, hvoraf den ældste døde med det samme han kom til verden. De tre gjenlevende er meget kjække og snille gutter. De er Selmer, 12 aar; Gun, 9 aar og Sylvan, 6 aar gammel.

Nu nogle ord ogsaa om denne kjække hustru og mor. Hendes pigenavn var Anne Brenden, datter af Helge Thorson Sletten, d. y., og hustru Ingeborg Arnesdatter Ranum. Hun blev født den 20de septemder 1884 i Bergene, Breifset, Strandebygden. Hendes mor døde omtrent 18 aar siden, men faderen lever og bor i Brenden, paa vestsiden af Strandefjorden. Nils Opheim og hans snille og gavmilde hustru er meget strævsomme og kjække folk, som altid samler gode venner om sig hvor de færdes og er meget gode naboer og gjeftfrie folk; og om der er nogen af eder „Samband“s læsere som nogensinde kommer til dette hyggelige hjem, saa vædder jeg et ryggetag paa, at du

kommer ikke derfra uden bevertning eller traktering af aller bedste fort. Saadanne er i sandhed samfundsmennesker, trofaste venner, en stolthed for den bygd de kommer fra, og en ære for det land de kommer til. Ja, Gud signe dette folk og dette hjem.

En rettelse: I Dahls sidste stykke, side 693, 5te linje fra nedden staar 26 acres. Det bør rettes til 326 acres. — Red.

Valdriiser i Triumph, Minn.

Christian Satter.

Jeg ser i Samband at L. D. Noble spør om redaktøren ikke likte at faa en eller anden til at skrive om valdriiserne i hvert County, og naar redaktøren vil det, faa burde vi være villige til det og gjerne skrive. Jeg har litet at skrive om herfra, da jeg er den eneste valdriiser netop her. Jeg maa si som han Anders Kjøel sa da han blev den eneste valdriiser blandt alle andre sygdefolk i en „timmerfuld“: Gud jølpø me, e æ aat laing! Saa er det med mig. Jeg maa vel skrive om mig selv.

Jeg faar vel først hilse ifra et valdriis kvindfolk, som bor et stykke herifra. Hendes pikenavn var Sofia Zversdatter Hestjadalen fra Søndre Murdal. Hun er av egte Vaardflegt, søffendebarn til Syver Bertilrud — samme flegt som jeg er av. Men jeg tror ingen av os kan springe saa fort som Vaard Jensen kunde. Han kappsprang med traveren hans Edevart Høgstrud og vandt væddemalet som var om en pæl brændevin. Løpet var fra saltkellen paa Olmhus til under Mafingsmobakken og tilbake igjen. Han hoppet oppaa Saltkellen og gjorde et hallingkast før rauen og Edevart var der. Nu heter Sophia Dalen Mrs. Hansen. Hun er gift med en

danst mand, har mange barn og staar sig vel og har en stor farm. Barnas navn er: Christian, Emil, Inger, Dine, Benny, Harry.

Jeg utvandret fra det kjære Valdriis, fra Søndre Murdal, om vaaren 1881 og kom til Green Co., Wis., den 18de mai. Jeg stanset hos Ole Olsen Øyhus, som var min hustru bror. Han var da syk og døde om høsten samme aar. Min hustru hadde en bror til som bodde i Nebraska. Erik Olsen Øyhus. Han kom ned til Wisconsin og vilde vi skulde komme dertil, han bodde, til Bennett, Nebr. Jeg skulde da reise dit og var i følge med Ole Trondrud, som skulde til Iowa. Jeg skulde ta et vist tog og tok feil av toget, fordi jeg ikke forstod engelsk. Da jeg opdaget feilen hoppet jeg av og brækkede mit ene ben. Jeg kunde da intet gjøre paa otte maaneder. Da jeg blev bra igjen tok jeg i med haardt arbeide, grubbe og bygge tømmerhuse, og holdt saa paa i to aar, og fik husgeraad, et par fuer en sole og hundrede dollars i penge. Nu er jeg rik, tænkte jeg, jeg vil kjøpe land.

Jeg hørte om nogen som vilde selge en førti av en 80 acres, med huse paa, og de spurte mig om jeg hadde noget at lægge paa. „100 dollars“ var mit svar. De rystet paa hodet; det var for litet. Ja, saa vilde Ole Bangskien selge mig 80 acres med bygninger paa, hvis jeg kunde selge 80 acres av farmen, som laa ind til Christian Stavom. Han kjøpte de 80 acrene og betalte det samme som jeg, nemlig 1400 dollars. Saa vilde Ole ha 200 dollars av mig. Der stod jeg — og gif saa til P. Saalsaa. Vil du laane mig et hundrede daler? sa jeg. Jo, hvis du faar en god mand sammen med dig. Jeg skulde prøve, og gif til Syver Dahl, eller Bøen. Han gif med mig til Saalsaa og sa: Du skal laane Christian 50 saa skal jeg „seine“ for 50, saa han faar 100. — Det blev saa. Jeg kjøpte landet. Om to aar folgte jeg det for 1600, saa jeg

tjente 200 paa det. Da reiste jeg til Martin County, Minn., og kjøpte 80 acres vildt land for 800 dollars paa kontrakt, men betalte paa bare 50 dollars. Jeg byggede litt og bræfede litt, men om to aar brandt det op for mig. Jeg blev saa fattig at jeg maatte selge og da alt var betalt, bestod min formue i 50 dollars.

Jeg hadde da været i Amerika i otte aar. Jeg tænkte da at reise tilbake til Wisconsin, men saa kom der en eiris som hedte Dunning og vilde selge mig 80 acres, med smaa bygninger paa. Da jeg sa jeg intet hadde at betale med tok han min haand og sa, der er mere penge i denne haand end jeg forlanger for landet. Vi talte meget, jeg paa halvt norff og han paa engelsk. Men saa blev vi enige om at jeg skulde gi 800 dollars med 8 procent rente — 100 dollars hvert aar av kapitalen med renter, til alt var betalt. Skulde der bli et daarlig aar, skulde jeg slippe med at betale renter. Om fem aar var landet betalt. Saa hadde jeg da været i Minnesota i ni aar. Jngen vet hvad vi led den tid. Langt var det til by, og vi hadde intet at brænde uten høi. 18 aar siden kjøpte jeg 165 acres indtil disse 80, saa nu har jeg 245 acres. Nu er landet her rundt værd fra 130 til 150 dollars aceren. Sufene her omkring er fine, med vakre skoglunde og eplehager rundt dem. Det kunde være en hel del at fortælle, men det er om folk som er ukjendt for valdriferne, saa det faar bli med en venlig hilsen til redaktør og læsere. Vi som er egte valdriser skulde ikke være saa nøie paa ordet med hinanden, med det man sier om sig selv. Paa sig selv kjender man de andre. Kom med en stub J andre med.

Triumph, Minn., mars, 1917.

Per Neste.

R.

Dei sto paa Fyrtrokkjæggare ette messja mangø sprækø kara, Summlengiskaradn okso. Storø vøro dei a stærkø o sleipp o skobeittø, men dei haddø røfe sjo' Per — ein o ein o tvo o tvo, o dæ vøro dei fji mykji blis sjo; taa dæ ga eit kient or ifringo bygde — o so reso dei paa'n mangø taa dei i ei gaang, afforat so nofo skrubba. J fystningøn saag dæ fji mykji hugnarsle ut sjo' o heldan, men han tok se snart at. Ein tumla hit o ein tumla dit o den trea tumla ne'aat sjo'n aldør sto uppatt meir.

Dæ ha no fji han Per vilja, dæ, men i sinne haddø'n kome te jort nævin sjo tung. No vart dæ gaul o jammør, o heilø hopøn storma inn paa'n o vildø ta'n. Sa, ta torøjimt n mæ. J eit einastø høpp sættø'n Per ovør fongsvægøn o baas gotogaradn o lægg te sprangs ne'aat strøndn te baate sinø. Han sterta fji længje sjo'n fekk'n paa vatnø, o kasta se paa tøfte, fata aaridn o roddø mot vinde beint imot Nesjalande sjo dæ fjesja ifring baatn. Mange baata mæ sprækø kara sættø ette, men han fekk størrø o størrø undaamun. Daa dei vøro paa Nestesjande va han i stogodørn sinø.

„Skundø de gaa paa staburø o lægg nestø i stjostø skreppa mi,” sa'n te kjæringøn, „E lvt strøkø paa Lølvmilskogøn, e.“ J dei tio va dæ ei fæl røvarhørg paa Lølvmilskogøe innve lina. Dei røva o drepo ifring bygdadn. Mang ein mann mistø livø sitt i si eis feng utmæ si eis kjæring, o mang ei jentø mistø æra si. Dæ va værrø enn i fri'n. Sættø dei manngar ifring skogøn so fingo dei fji røvaradn o sjaa, men jikk dæ ein o ein inn i skogøn, kom'n aldør att. Stortjuvøn sjøl eittø Truls. Dæ va ein skult, so saag ut te o ha ete nofo mange grauta. Han va høg so ein gælli o brei so ei

haktstjól, o so haddø'n ei sýte, so va mæ dei, o ho va fji stort venarø ho. O so kunna ho trøllø. So haddø trølla aavør sværø hafs Truls, o sör for gaang dæ drogjt or flir'n laut dæ springs liv. Men so sat dæ okso so fast, at ingøn a'n en'n Truls va go te dra dæ or.

No va dæ utløft dæ, at um ein haddø jort aldør so gale, so skuldø'n faa tejevils o heidr o ærø atpaa, resø'n kunna skaffø fram hubbu taa'o Truls. Mangø haddø prøvt te, men jingo te infjis. „Dæ æ fji værrø e prøva te, e, enn dei arø," tænkts'n Per, „o forso va, so æ dæ alti bærrø o misø livø sitt sör svære hafs Truls enn sör rettarbilun.“ Gan smaug se fram fjelleiis um natte o um dagøn laag'n mest jøhmd. O lykka va dæ, at dæ va summarstie' so ein kunna liiji utø for dæ træftø. Daa'n Per haddø gange i tryaa vefo, va'n komin paa Løvmilskogøn, men daa va okso matjtreppa tom. Dæ æ ubant mæ di, tænkts'n Per, no æ e her: no æ e framfødd.

Men dæ jikk infji so ratt so'n meintsø. Gan leittø heilø dagøn o inga røvara fann. Nrø dagøn jikk fji mætarø. Trea dagøn trefts'n dei fji heldan. No haddø'n gange tre daga sörutta mat, o no va han so trøitt o sörsvøltin o fotinø o mergstølin, at'n Ia se unde ei liti luddøgrøn o ha te gud, at daun skuldø koma. Gan søbna daa likevæl o um mörgon vakna'n taa ein fæl støi burti skoge. Gan upp. Dæ va so vitt han va go te reissø se. Daa saag han heilø tjuvøshøfle — ein stor hōp mæ kara, o dei so infji vøro sör venø — o so komo dei ræenna'n o jordø manngar ifringo'n, o'n Truls skreif te'o: „Skaffø me dæ du har!“ „Der har du skreppa mi,“ ja'n Per, kasta'o paa'n Truls so dæ klast. „O der har du knivambøe mi mæ, dæ alt et har, o du kan jednø faa livø mit atpaa. No ha e gange tre daga sörutta mat, o jaa røvara o morara æ dæ fji ventandis jølp.“

„No æ du vil her daa?“ ja'n Truls. „Na, e kom i finne te o slaa ein ihæl paa fjyrkjigare, o so vildø dei ta hubbu mit sör dæ, o dæmæ ha dei sagt, dæ ska væra so aule gaa sörutta hubbu.“ „Æ du stærk?“ ja'n Truls. „Na, fji viarrø dæ,“ ja'n Per, „men æ dæ snertint jabngoe kara, so tæf e tylvte.“ Daa jaago tjuvadn paa hina'n. So tofo dei'n mæ se længør inn i skogøn der dei haddø husværrø sitt. Lite der ifraa haddø dei ein usagle jup kjeldar te stupø sølt niø. Lite ifraa kjeldarstupø laag dæ ein usagle stor stein. Den kunna væra so eit bra maralass. Dei so vildø bli røvara, so loto dei lyftø den stein, men stöndo dei sterta o fruka o fji vøro go te lyftø'n nokoleine ratt, tofo røvaradn dei i brokøbstttu o kasta dei paa hubbu niø kjeldarn, o der røtna dei isamen mæ dei andrø daus skrøtto.

Denna stein skuldø no'n Per lyftø, daa. „O, dæ æ no fji anna enn olifle dæ, at e ska te o lyftø paa denna stein, e so æ so svøltin, at e mest fji æ go te bæra me sjøl.“ „Æ du svøltin paa kjøt, so æ dæ nøigde der,“ ja'n Truls peiktø burti kjeldarn. Dæ sto ei rar, infji viar go kjøtmust or høle, tlyftø'n Per. „Ner dø endøle vil ha dæ so, faar e væl prøvø dæ veslø e æ go te, daa. Men sløt dikkan ifraa me lite, e æ fji vand te o lyftø ner dæ staar nokon innpaa nævo mi.“ O dæmæ tukka dei se ifraa. Gan Per luttø se ne, treiv i stein mæ baas dei senaberrø hændo si, lyfta'n up o vugga'n paa hændo o gryttø'n ifraa se so dæ gol i galde. Dæ va fji sikkørt anna, enn tjuvadn kvøtko. Dæ va ingøn an taa dei, enn han Truls, so kunna jæra'o att dæ stykkji. Men han Truls tok'n trufast i hōnde o leiddø'n mæ se aat huse sinq o daa traut dæ fji forfji mat enn driffø.

So va'n Per mæ dei ei lang ti, o dei jordø mang ei røvarfær ifringo bygdadn. Men dæ so han mest tænkts paa, dæ va koft han skuldø faa hubbu taa'o Truls. So va dæ ein dag

dei haddø jort ei røvarfær burti bygde, dæ kom ein heil hop mæ slylara ette dei. Dei la te sprangs nokon kor sta'n inn-att i jøno sfogøn dæ fortastø dei vann. Daa træftø dæ se fo, at'n Per vart aleins mæ'o Truls inn i jøno sfogøn. Sole sjein braaendø varmt. Han Truls træftø taa se kappo o sværø sitt o slængdø dæ burtpaa armøn hafs Per o ba'n bæra dæ. Denna gaange va du fji ful lel, tænkts'n Per — anti no endaa aldør.

So to'n i o vildø dra sværø ut, men dæ sat so fast, at'n fekk dæ fji. So to'n i ei gaang te slekt'n va go te, o daa laut dæ or, men daa va dæ blankt so braae sly, — o so haagdø'n huvvu taa ho Truls. So treiv'n huvvu i ei hønd o Truls-sværø i hi, o lægg te sprangs ut or sfoge dæ fortastø han vann. Daa han kom burt i bygdadn vart dæ saktø gle'e. Væl motta-fin vart'n o heidr o ærs fekk'n. Væl o lykkøle kom'n heimatt te fjæringøn sijnø, o daa va dæ ingøn so bau te jæra ho nofo paa lang ti. Truls-sværø hængdø'n uppyvi hefæete. Aldør dro'n dæ jia o ingøn an va go te di.

Dæ va seint ein kvæld um vætn. Lyrø brann paa supe o kor jat ikring peisn mæ si ørkø. Han Per førtældø um eit o anna taa ungdomsleiko ji. Utø raf dæ o dreiv so dæ huga i væggjo. Resjo dæ va, spratt hundn upp te kvinkø o gaulø, o inn kom dæ ei fentø. So va stor so nokon kar o stygg va o — styggar enn nokor strætarfentø. Varmin sjein paa dei breiø masjinghøskadn paa Sværbaln uppyvi hefæete, so dæ gleim. Daa fenta vart stjird dit, kvæff ho so ho sly. „Uh! der æ sværø te ho Truls bror," lægg te dørs o burtsø va ho.

Han Per Neste va østo burtsø o færast, han. Byreifa um vætn va vissø takstn. I dei tio va dæ vont o faa hus ette byvæge, o te nemmar'n kom by'n, te værrø va dæ. Visja va dæ slemt paa ein stor gar tett innve by'n. Han Per haddø fleira gaange vøre innø der o bett um hus, men dæ vart be-

standigt nekta'n. Daa va dæ ein væt, han laga se att te paa byreifa, so slagta han ein jøle, salta kjøtsø ne i ei tynnø o he-størova la'n unde paa tynnøbøttu. Den kjøttynna to'n mæ se paa bylasjø. So han kom te dei storsø gare, jiff han inn o ba um hus kvæstastø natte aavør; men, nei, han kan reijsø hin o den i vøld.

„Dø viljø væl infji kjøpsø fekk held, veit e?" sa'n Per. „Utbogdadn æ haffar ette fekk emm kørpøn.“ O fjæringe — ei brei, feit rulte, snuddø se te mann sijnø — ein stor tjuff-maga gris — o tala laakt ve'n. Mann vart mæ ut o saag paa kjøtsø. Kjøtsø va meistøle o prisen va fji før høg. Kjøttynna vart att, o'n Per fekk væingadn, o jesiøbø vart dæ paa gare so længji so kjøttynna vara. Men rova æ slutten paa enda, o dæ va ho her mæ. Daa tynna va tom, saago dei fo kjøt dei haddø ete.

Allø dei karadn so vøro i bygdn sættø se te o drikkø o spela o svor paa, at ballørsn skuldø faa juling ei gaang før ølvøro ner'n kom att ifraa by'n. Lite derette kjæm dæ ein ballørs kjøiran aavante. So ba dei'n heljø ho Per Neste ner'n træfts'n o bea'n væra vælfomin. So denna ballørsn kom eit stykkji uttum garn, møttø'n ho Per. „Værø us, kofs gaar dæ de no, Per? Ser paa desje gare sit dæ full stjogo mæ spræfø kara. Dei skamslaa de. Kom o fulg me te by'n att, du, so sja mø laga dæ so, at dæ bli mangø taa us i fuljie uppatt.“

„Aldør vædd," sa'n Per, „vilja dei tala ve me, sfo dei faa.“ Men dæ va klennt te kara te parsø paa. Han Per sto lite utø, men ingøn kom dæ. E faar gaa inn ubein, e, tænkts'n Per, tok uksøpeisn i høndo o glytta inn i døre. „Ser æ'n Per Neste, vilja dø tala ve'n?“ Daa reso dei paa'n allø samne so nofo strubba, men den sjustø fekk taa uksøpeise so'n tumla aat gølve, o dæ sama fekk den andrø o den trea. Taa di sama fingø dei allø, o so reists'n Per so'n va komin.

En storæter.

Jeg har engang læst om tjenestegutten hos presten i Amlie og skal gjengi historien tilbedste for „Sambands“ læsere saavidt som jeg kan erindre den. Ja, denne prestens tjenestegut var en drustelig far. Han var høi som en ti-aars smaagran og bred som en laavedør, og naar han gif dundret det i marken som av en tungskodd gamp. Og det var ikke maate paa hvad gutten kunde arbeide, sa folk. Men presten sa, at det var heller ikke maate paa, hvad den gutten kunde æte. Han var litt gjerrig, presten, og brukte støtt at syte og klage, skjønt han hadde vel saapas baade i bing og kiste som nogen.

Engang sat presten i et godt lag borte hos skogkassen paa Storrauf. Der var baade faut og lensmand tilstede, og ellers flere av de gjæveste storkakserne som fandtes i bygden. Som det led utover kvelden tok de adskillig til sig av Storraufmandens sterke øl; for det var ikke dengang som nu, at der for spidsnæsede avholdsmænd omkring og gjorde øllet surt for en. Han var vel ikke bedre far presten heller, end at øllet for op i skolten paa ham. Da de hadde druffet en stund begyndte presten at syte og klage sig igjen.

Det var ikke maate paa æting med den gutten, jamret han. Han aat dem mest fra gaard og grund. Men ikke var det godt at sende gutten fra sig heller; for etsteds maatte han være. Det vilde kanskje bli rent galt, om den storæteren kom ut blandt fremmedfolk. Lensmanden, som sat og lyttet, blev kjed av sytet til presten. Der maatte da være mavemaal hos gutten ogsaa, mente han, og kunde gutten æte, saa kunde han vel arbeide for maten. Da for presten op i stort sinne. Dette var noget, lensmanden ikke kunde vite noget om! skrek han. Enhver kunde passe sine egne ting og ikke stikke sin næse i andres affærer. Forresten, naar det kom an paa det, saa skulde

nok presten vædde hundre daler paa, at tjenestegutten hans kunde æte op en tre-ufers gammel gjødkalv i et maal. Nu fik de se, om lensmanden var modig nok paa det væddemaal. Lensmanden slog top med engang, han. Der fandtes ikke den jutul i hele sognet, mente han, som var istand til at æte saa meget i et maal. Og væddemalet stod ved magt.

Tre dage efter var lensmand, fut og doktor og mange rife kakser forsamlet i prestegaarden. De var noksaa spændte paa utfaldet av væddemalet, skjønt enhver var sikker paa at han far nok hadde tat vel sterkt i. Prestefruen hadde laget til hele gjødkalven. Der var stek, frikasje, kjøtkaker, pølse og alt, som i det hele kunde lages til av en kalv. Fruen hadde vel gjort dette for at det skulde falde lettere for gutten at spise op kalven saaledes vel beredt. Gutten blev kaldt ind. Han far hadde vist sat ham ind i jaken, og han hadde mulig sultet sig i de sidste dagene, for at ha rigtig god appetit.

Sandelig var det en svær far den gutten, og han saa ikke ut til at være svært forlegen heller, der han satte sig tilbords saa det knaket i ekestolen. Prestefruen bar til ham stek og pølse, ret efter ret. Og han aat. Hun bar ind og han aat — og kakserne sat og saa til med øine, som blev større og større. Tilslut hadde han spist op hele kalven saa nær som en liten laarstek. Men da fruene kom med den reiste gutten sig, tørket sig vel am munden og sa: „Ja, tak for al den gode maten, mor! Men — skal jeg ha flere slike smaaretter, vet jeg ikke hvor jeg skal faa plass til kalven“ — som han trodde fruene endnu skulde bringe ham helstekt.

Nu for tiden vilde det ikke bli let for en saadan tjenestegut at faa plass, hverken hos prest eller bonde, da kalvekjøtet er saa kostbart.

Hadelandslaget 1917.

Saaledes heter Hadelandslagets fjerde aarbof, og det er med særdeles fornøielse vi anmelder dette hefte paa 64 tætrykte sider. Den er vistnok i sin helhet den mest værdifulde aarbof utgit av noget bygdelag. Den indeholder 234 biografier av medlemmer. Noen er meget knappe og korte og derfor mangelfulde. Men de allerfleste er formelig stoppet med oplysninger. Alle er høist sammentrængt i form, og da kan der gives meget i en kvart eller halv side. De opførte kjendsgjerninger er for det meste slike som er git som svar paa spørsmålene i det skema som av en flerhet av lagene er antat til bruk i opsamlingen av biografiske oplysninger om medlemmerne. Paa en maate kan man si, at dette er tørt læsestof, men vi tør paasta, at intet lags medlemmer gransker sine aarbøker mere indgaaende end netop hadelændingerne i sin bok. Dette er et kildefrift, som vil stige i værdi med aarene, og efterkommerne av hadelændinger i Amerika vil velvigne og takke dem som har opsamlet alt stoffet og sikret det mot undergang og gjort det tilgjengelig til alle tider. Kunde alle bygdelagene enes om at drive det biografiske samlingsarbeide paa samme vis som Hadelandslaget, og vilde enhver gjøre det lille, at optegne og saa optegnet og indleveret det han kan finde om sine folk, saa skulde vi saa et landnaamaverk i hvilket millioner av amerikanere av norsk avstamning gjennom tiderne vilde granske efter sin æt og forbindelser fra de gjæve pionerer og følge traadene over til de gamle bygder som fojrtret og utfjendte stamfædrene, som de med stolthet vil henføre sin oprindelse til.

Tilslut vil vi be Hadelandslaget om at sende Fællesraadet arkivar, C. D. Morck, 111 South Sixth Street, Minneapolis, et eksemplar av boken. Dernæst, at eksemplarer blir

sendt til biblioteker rundt om, og da ijaer til de historiske selskaper. Det vilde være særdeles bra om alle bygdelag betænkte arkivaren med eksemplarer av sine aarbøker og alt det de trykker. Fællesraadet har gjort anstalter til at saa alle slike saker trygt og sikkert opbevaret. Vi tror at enhver vil indse at det er viktig at disse saker blir sendt til arkiver og historiske samlinger, hvor de blir tat vare paa og gjort tilgjengelige.

Forflag om fællesmøte av bygdelagene.

Fra et brev til redaktøren hitfætter vi: „Seg vil her ta anledning at komme tilbake til den tanke, som jeg 1914 fremla for det store fællesmøde, som mødte i Minneapolis, om at bygdelagene burde ha et fællesmøde hvert 5te aar. Personligt kan jeg ikke øine nogenting som skulde hindrende stille sig iveien for realiseringen av en saadan plan. Flere byer vil egne sig udmerket som mødested. Disse byer vil med amerikansk liberalitet strække sig saa langt som muligt, for at mødet kan bli holdt i deres midte. Det skulde være mig kjært, om De vilde opta denne sak til diskusjon i „Samband“.

Deres, for bygdelagene interesseret,

D. L. Fosf.

Montevideo, Minn., 21de sept. 1917.“

*

Mr. Fosf's forflag blev oprindeligt stillet til det møte av bygdelagenes representanter som traadte sammen i Minneapolis i oktober 1913, som arrangementskomite for 17de mai- festen i 1914. Forflaget er trykt i „Samband“ No. 67 for november 1913. Mr. Fosf sier der: „Nu har den tanke trængt sig frem hos mig, end om vi i fællesskab hvert 5te aar feirede den 17de mai. Hvis ikke midten av mai skulde være en heldig dag for lagene at mødes, saa at bestemme en dag i aarets

vakreste maaned juni, hvori alle bygdelag holdt fællesmøde i byer som Minneapolis, St. Paul, eller Des Moines, Iowa. . . . Lagene maa ha et støttepunkt i hinanden. Uden dette vil vi holde paa at vokse fra hinanden. . . . Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa alle de indlysende fordele som et saadant fællesmøde vilde indebære i sig for det enkelte bygdelag. Et saadant stebne burde vare i 3 dage, av disse 2 dage for fællesmøde, og en dag burde de enkelte lag ha for sig selv."

Femteaaaret efter den store fællesfest i 1915 vilde bli 1919. Forhaabentlig vil verdenskrigen da være slut, og det vilde være stort om bygdelagene kunde da komme sammen og fejre gjenoprettelsen av fred folkene imellem. Vi henstiller til bygdelagsfolkene at de tar dette forslag op til behandling i bladene og især paa stebnerne til sommeren. Men emnet burde bli lagt til grund for diskussion paa det anstundende møte av Bygdelagenes Fællesraad, som er berammet til 21de november 1917, altjaa inden nogen saa ufer. Fællesraadet er sammensat av lagenes formænd samt en repræsentant færlig valgt dertil fra hvert lag. Dertil er ethvert medlem av et bygdelag selvskrevet raadgivende medlem av fællesraadets møter. Og Fællesraadet er oprettet blot som en raadgivende indretning, som efter overenskomst kan forelægge de forskjellige bygdelag saker til behandling og disse har al myndighet til at handle eller late være. Det er at haabe at alle de forskjellige lag blir repræsenteret paa raadets aarsmøte i Minneapolis i november og at Mr. Fos's forslag og tanke om en generalforsamling blir utførlig drøftet saa at en vel overveiet plan kan forelægges lagene til forhandling under stebnerne i 1918. Det vil si, dersom lagenes repræsentanter finder tanken tiltalende og værd at anbefale til bygdelagee.

Livsøjsjæbne.

Jeg fandt en deilig rose
i morgensolens glans,
den stod ved alfarveien
og lyste, som en frans.
Skjønt der var mange flere
i verdens store fang; —
men denne var saa fager,
som poesi og sang!

Og sorgtung gif jeg veien
i mørke mangen gang;
men naar jeg kom til denne,
hvis liv var fryd og sang,
da steg der haab og glæde,
som var i mørket vendt; —
det var som rosen hadde
et lys i hjertet tændt!

Jeg fatte mig i lynget, —
var træt af livets gang —;
men rosen's fagre blade
de daled i mit fang.
Det var, som kun den vokste
i hnde, der den stod —.
Jeg saa i livets drømme
den lyste, som af blod.

Saa faldt der nogen skygge
for solens blanke skin,
og rosen ligesom fælmed
og var ei mer saa fin;

det var, som rent den døde,
og mørkt blev om min borg;
— mit liv blev alt indhyllet
med kun et slør af sorg.

Jeg tog de faldne blade
og gjemte i min barm
til minde om det skjønne,
som voldte sorg og harm.
— Om rosen den var fager,
saa svandt den hastig hen
i bare mulm og mørke —,
jeg glemmer aldrig den!

Se, livets fagre drømme
de rækker ikke langt; —
de er' som deilig hvile
med tanker om saa mangt.
Men naar vi rigtig vaagner,
vi ser det mørke fjeld,
som truer med at knuse
vort liv i tidens kvæld.

R. R. Rudie.

Det lyse haab.

Det lyse haab et menneskehjerte har,
Som dvæled der, helt siden ungdoms da'r
Det gir kraft til os i livets strid,
Og tunge minder jages bort derved.

Er veien haard, frem under livets løb,
Nasynet vend blot til dette lyse haab.

Det eier magt at bygge bro og span
Udover mørke braadyb, gang paa gang.

Gvorenend liden gnist, glødende og varm,
Man har igjen, saa er man ikke arm.
Bed denne flamme styrkes vi atter saa,
Og løstes mer og mer mod himlens blaa.

Saa haab da, naar uro smyger ind,
Og bitter smerte fylder sjæl og sind;
Paa haabets vinger fly ifra din nød;
Find trøst, min ven, i haabets varme glød.

N. E. Wold.

Reimli kirke.

Av D. Jorgens.

(Utskrevet efter bladet „Valdres“ av N. E. Wold.)

Du gamle kirke er os kjær,
du pryder bakken som dig bær;
dit billed et fagert minde
utav forfædres aand og sinde, —
i al din tausket er du tolf,
et vidne fra vort fædrefolk
om deres bygd, om deres bo,
om deres tanke, haap og tro,
ja deres anlæg, maal og magt.
Du er en vefst av Reimli selv,
og ligner bakken, sten og elv.

Paa livets bakgrund i vore sinde,
staar gamle kirken i midten inde.

Hvor handling skiftes: Se der de smaa,
 som med sin lærer paa gulbet staa
 og snart er folk udi alle sæder,
 da ser du presten i messeklæder
 de spæde barn til daaben bringes,
 mens døbefalmen av folket synges;
 ved alterfoden knebøiet gamle
 til nadverbordet sig stille samle.

Et andet skue er nu i orden,
 et sølge samlet i kirkegaarden,
 en grav er aaben, en kiste sænkes,
 nu støvets dele til jorden skjænktes;
 de kjendte flokker sagte spille,
 kisten dækkes, alt er stille.
 Alt er jebnet, og herunder
 trang og hjælp tillsammans blunder,
 her i slegtens støv og graat, —
 hellig grund av taarer vaat.

Mens jeg læser mindesmæle,
 kjendte navn paa sorte pæle,
 falder muntre lyd i øre
 fra et tog ved kirkens døre.
 Snd gaar toget, tager sæde,
 brudeparret til altret træde;
 gamle kirken glad sin vinge
 over parret later svinge,
 og om loblig pakt forklarer: —
 at kun dyden den bevarer. —
 Døftet signes, mand og viv,
 drager ud i virksomt liv.

Mangt et sagn fra dal og tinde
 sig med ry om kirken binde!
 Folk kom hid fra by og borg
 med sin sygdom, synd og sorg,
 for at i den gamle kirke
 vinde sjæls og legems styrke.
 Mange kom fra fjerne steder
 for at vise kirken hæder;
 endel kom kun for at hente
 sig en fager Reinlingsjente.
 Nogle førte med sin brud,
 andre kom at dyrke Gud.

Mit i bygdens liv og virke
 staar — den lille stavkirke
 endnu i sin gamle dragt,
 endnu har hun samme magt,
 om sin fod og i sit skjød
 hun forener liv og død.
 Til de unge gir hun daap,
 til de gamle gir hun haap.
 Selv hun pryder slegtens grave,
 som en blomst i bygdens have.

Utenom den gamle mur
 høres sang og kjerredur.
 Omkring ur og spredte stene
 lek og arbeid sig forene.
 Fuglen uti træet synger,
 blomster sig paa marken ghynger.
 Gauken galter vent i heggen,
 saa det drøn i kirkebæggen.

Barndoms minder fra Valbris.

(Et avisutklip fra 1905.)

En eftermiddag i traalende blankt solskin stod jeg paa en grøn slette nær ved den rislende bæf og betragtet nogen grupper av grantrær rundt omkring det sted, hvor jeg stod; tillike saa jeg det snehvite Tacoma fjeld like midt inde i granfjogen staa som en stor kjæmpe, og av solstraalernes gjenkin paa dets hvite dragt kastedes et lignende skjær utover de grønne flege, saa det kan med sandhet siges om Parkland, Washington, at der er ikke mange steder, som kan fremvise et mere naturstjønt panorama.

I betragtningen av denne storslagne natur, fløi tanken tilbake fyrre-tyve a femti aar til den plet paa jord mellem stene, hvor min vugge stod, og da oprulledes for min sjæl et stort kart av barndoms minder fra det hjem, som min far har bygget. Jeg syntes at bestige den store stenhesten høit oppaa bakken og beskuede derfra den vakker liggende bygd Wang i Valdres. Først betragtede jeg den yndige natur; Wangsmjøsen laa der saa blank, og den milde bris rullet smaa bølger op mot fjærestenene, medens den rødspættede ørret sprat og hoppede i vandet. Dens bred lyfte lifesom en i forskjellige kulører broget ramme av glatte stene, som vi kaldte søvøllanden. Langt ute i vandet kunde jeg se skuggen av det høie Grindfjeld med sine tre tinder, Høgenib, Veslenib og Jarlinib. Jeg syntes at se den vandstraale falde ned fra toppen av fjeldet, som dannet Nastaelven som løp gjennom Virkelien og hurtigt ilte mellem gaardene Flaten og Ødegaarden, hvor dens kraft snurret rundt mange kværnefaller, sørend den utmundet i fjorden. Jeg saa Bergsfjeldet lifesom komme dragende nordifra Rakkedalen og av misundelse kaste en fjeldpynt ut gjennom fjorden, imot Skudshornfjeldet paa den anden bred, som stod stolt høit oppe mot skyerne og fremviste sin evige sne. Ved at skue imot solens opgang sees Sugakollen oppaa en høi aasryg lifesom en stor hveteistak med avblæst top. Langt nede i den lodrette fjældvæg bufter Kongeveien sig langs fjorden indstaaet i klippevæggen. Dette er den berømte Kvamskveien. Flud-

felig maa jeg vende mig om og se opover bakken mot Orrekrattet og Virkelien og lytte til den deiligste fuglejang som jeg umulig kan beskrive. Jeg gjenkjendte gjøken og maaltrosten oppi den store aspen, mens et flere tusenstemmig kor lovpriiste sin skaper i toner, som runget gjennom fjogen. O du uforglemmelige sang. Der findes vel neppe noget sted paa jorden, hvor naturen kan frembyde noget saa skjønt. Det er vort gamle Norge oppe i fjeldene, der er den snehvite rype og den forgyldte tiurs hjem, og ikke at forglemme skjæren, som sitter og sladrer bort imellem nogen krattet.

Langs fjordens cirkelformige bred ligger bøndernes i gammel stil velopbyggede gaarde, av utseende som en spredt forstad av en større by. Oppe i de bratte stenbakker henger husmandshytterne lifesom forfremte hanekyllinger færdige at springe tilfjogs og gjemme sig. Syttens utstyr bevidnede, at husmandens aag var ikke let at bære.

Dog var de minder fra disse fattige hjem saa dyrebare og kjære. Slet ingen plet paa jorden er som du, norske hjem. Med hvilken glæde møtesaa man ikke julen derhjemme. Naar de berømte vangskirkekløkker ringte ind høitiden, da var hele bygdens folk færdige med alt sit stel til jul, da heistes juleneget for fuglene og alle var høitidelig stemt og glade. Det var klokken fire om eftermiddag juleaften. Først ved midnattid spistes aftensmaten, som bestod av rømmegrøt, lutefisk, leffe, rugkaker, brændevin og hjemmelavet maltøl. En stor smøræsse fylt med en høi top av smør, antagelig fra 10 til 20 pund, stod midt paa bordet, med en hane av brøddeig stegt i ovnen, paa toppen av smøret. Et overmaate stort julelys paa en stor mesfingstake var stuens belysning. Efterat vi alle hadde deltager i julefangen og hørt paa fader holde andagt, saa spiste vi os mætte av alle gode retter, og takket Gud for maten. Saa fik vi børn leke saa længe vi vilde den nat, og det var ikke saa snart vi blev trøtte heller.

Det var nok ikke frit for, at der jo hang igjen litt gammel overtro i de dage, da jeg var barn. Vi lærte en hel del om julebændene, som red ut otte dage før jul. Man skulde være meget forsiktig med ikke at fortørne dem. Derfor skulde ma-

ten staa paa bordet juleaften, saa de kunde forsyne sig mens folket sov. Disse usynlige skapninger var nok omtrent de samme, som vi kaldte haugefolk.

Engang hørte bedstefar, at disse folk talte med hverandre og spurgte efter hattene sine. Saa — Da blev det sagt: Kast til han gamle gofar hatten. Da blev han ræd og sprang, men saa fik han et slag i ryggen.

Dette faar være nok om haugefolk. Bedst er det at la dem i ro der borte i fjeldene, hvor de bedste beiter for kreaturerne er. Der vrimler de i mængder. Sandt er det, at han lever, som sidst sa dette.

Drømmende synes jeg at se et gammeldags brudfølge paa hesteryg paa vei til kirken. Ankommen til prestegaarden møtes de av en mængde ubudne tilskuere, og ute paa tunet spilles og danses springdans av hjertens lyst, indtil presten gaar til kirken. Da strømmer alle derhen, og den hellige handling blir utført. Saa leder spillemanden følget hjem, hvor der tures i tre dage. Ofteft benyttet de den navnspurgte Anders Bang som ksjøgemester. Han maatte staa og styre med brændevinstønden og holde taler. Ja, han kunde utlægge det ret saa godt som „iijølve bispen“. Og han Mads i Brøta var jedaast brudesein. Og begge disse karer var flinke til at saa baade store og smaa til at le saa taarerne haglet ut av øinene. Blandt andet sang de brudefangen som følger, og svarte hverandre.

Ksjøgemesteren sang:

Gi mig lyd saa vil jeg sjunge,
brudgommen en æresang.

Brudeseinden svarte:

Jeg har ogsaa maal og tunge,
svare vil jeg dig en gang.

Ksjøgemesteren:

Svorned stemmer du da i?

Brudeseinden:

Brudens dyd med harmoni.

Ksjøgemesteren:

Se vor brudgom han er dydig,
som er sagt om Abraham.

Brudeseinden:

Da er hun som Sara lydig,
gjør og ei sin herre skam.

Ksjøgemesteren:

Han som David har et hjerte,
og mot os saa venlig er.

Brudeseinden:

Hun som Ester kan al smerte,
ta fra sine slegtninger.

Ksjøgemesteren:

Han som Pauli dyd er hos.

Brudeseinden:

Hun fortjener Judiths ros.

Ksjøgemesteren:

Aldrig er saa dydig kone,
manden er jo hovedet.

Brudeseinden:

Saa er kvinden mandens krone,
Derfor er de begge et.

Derpaa løfter ksjøgemesteren sølvstaupe og synger:

Vor brudgoms skaal skal vi drikke om.

Brudeseinden, idet han hæver sit sølvstaupe:

Brudens skaal skal ei staa tom.

Saa begynner dansen og bruden ledes op i høisættet til Samband 15 vbgøj vbgøj vbgøj Gust brudgommen, hvor ogsaa ksjøgemesteren og brudeseinden sitter. Saa gjir gjæsterne i skaalen. Derefter roper ksjøgemesteren: Hver eneste giver skal saa en dram og en dans. Skobbedans kaldes den. Bruden var almindelig ifkædt en krone av sølv og en høirød kaape over skuldrene. Saa morede man sig i tre dage og nætter. De smidige hallingdansere spændte op i loftets bjælker saa det brakede. Dette syntes nok gokarene var forsmædelig, fordi disse ledet dansen og stod i regelen høit hos

jenterne. Ofte kunde det hende, at moroen endte med slagsmaal. Dog er det nu over 20 aar siden der var feiret bryllup paa gammel vis. Dette var nogen minder fra Valdris.

Barfland, Wash.

R. J. Stensrud
(i „Pacif.-Post.“)

Betraktninger over bygdelagenes fremtid.

Ikke saa sjelden træffer man paa funderinger om hvad slags fremtid der er for bygdelagene. Vil deres virksomhet inden en tid ophøre? Eller vil de bestaa som varige indretninger? — Vi vet hvorledes bevægelsen opstod. Folk, der stammet fra samme eller tilstøtende bygder i Norge, kom sammen for at ha godt av samkvemmet med sambygdinge, fornøye gammelt bekjendtskap, og samtale om deres oprindelige hjem og utvælske minder derifra. Hensigten var ikke saameget at saa sammen saadanne som bor nær nok til hinanden til at træffes hyppig, men hellere slike som bor saalangt adspredt at de ikke gjerne hadde anledning til at træffes uten ved at sette hinanden stevne paa et visst sted og til en visst tid. Saaledes kom valdrisstevnet i Minneapolis i 1899 istand, og slik var ophavet til andre bygdefolks stevner.

Stevnerne organiserte da bygdelag, foreninger med det maal især, at ordne med avholdelsen av fremtidige møter av folk fra deres respektive bygdegruppe eller landsdel i hjemlandet. Men vi vet hvorledes lagene har utfoldet megen virksomhet i andre retninger end netop det selskapelige samkvem. De fleste lag har samlet penge til mindegaver og til støtte av veldædige formaal i sine hjembygder. Saagodtsom alle tar sig av at samle oplysninger om sine egne folk blandt indvandrerne, og for at drive dette arbeide ansætter de sagskrivere, og en anseelig skat av kundskap om folk her i landet av norsk herkomst er derved sikret og meget derav gjort tilgjengelig gjennom aarbøker og tidsskrifter. Mellem lagene er der ogsaa blit dyrket lidt samkvem og samarbeide, saaledes stod forberedelserne for folkefesten den 17de mai 1914 under ledelsen av en arrangementkomite sammensat av repræsentanter fra de

for forskjellige bygdelag, som mødte hvert aar siden 1909; og dette samarbeide har ledet til opprettelsen av et „Fællesraad for Bygdelagene“.

Bygdelagene har været en samlende og opdragende indretning, og de bør se en lang og resultatrik fremtid imøte, i fortsættelsen av sin virksomhet i de retninger som de allerede er inde i. Men da kan det være paa tide nu at anstille en kort betragtning av de forandrede vilkaar under hvilke de maa fortsætte.

Stevnerne og lagene kom først og fremst istand for de fra Norge indvandrede amerikaneres skyld. Men de bestod rigtignok ogsaa for en betydelig del av deres indfødte barn, men det var slike som hadde gjennom sine fædre og mødre hørt saa meget og livagtigt om gamle hjemmet, at de var som indtryklet i livskaarene og minderne, og kunde sammen med de ældre dele interessjen i disse erindringer. Men paa den som fra bevægelsens begyndelse har fulgt med og som har tat del i forskjellige stevner, er det en ting som har gjort et sterkt indtryk, og det er hvormange av de norisfødte bygdelagsfolk er faldt bort disse aar. Og møterne bestaar i stadig tiltagende maal av her indfødte baade i første og senere led. Og der er mange av disse yngre, som beklager at de ikke kan følge med saa lettelig som de kunde ønske og ikke faar det utbytte som de gjerne vil, fordi de ikke er det norske sprog fuldt mægtige.

Og her er det vi siner en viktig opgave for lagene, den hvorledes de skal møte vanskeligheten som sprogsprogsmaalet synes at fremtvinge. Bygdelagene har umegtelig hjulpet op interessjen for norsk sprog, og de norske dialekter. Og denne bevægelse har i mange stykker fremstøynet interesse i noriskdom i mange retninger. Og det var som selvsagt helt fra det første, at norsk sprog, norske retter, norsk musikk, norske minder, norske nationaldrakter, og alt muligt eiendommelig norsk skulde herse ved stevnerne. Og man har hat et indtryk at engelsk burde være utelukkaet fra møterne og lagenes skrifter. Men det hender dog at engelske taler av og til holdes under stevnerne, og engelsk tales av især de unge under samværet. Og mange av disse gaar glip av det som deres nærvær skulde gi dem, nem-

lig begeistring for det gode og eiendommelige i ættens arv fra fædrene og den forstaaelse av denne arv som ret kjendskap til den skulde indgryde i arvtagerne, de fremtidige efterkommere av de norske indvandrere.

Det er her ikke stedet at vise hvorledes sprogovergangeren fra norsk til engelsk foregaar ubønhørlig og ustantelig. Et er sikkert, og det er, at skal ikke bygdelagene vinde ind til ubetydelige jmaaflokke og vel tilsidst forsvinde, saa maa man klokelig søie sig for tingenes gang. Man maa gaa over til engelsk som meddelelsesmiddel i lagenes samkvem og i lagenes literatur. Stevnerne varer for det meste to dage. Da kunde man ordne det saa at den første dag er norsk og den anden amerikansk. Lat norsten sitte i høisædet og de gjenlevende gamle hylde i tale, sang, og spil i norsk den dag som er særlig deres. Ikke mindre bør de og de hengangne fædre hædres den anden dag, men lat da de unge, som tænker og taler i landets sprog, gjennom sit eget tungemaal gi sine ideer uttryk og saa lærdom om sit folkesfærdes fortid. Paa denne maate utskiller man dog ikke de amerikaniserte fra dem som endnu kan kaldes mere specijisk norske. Begge kan, saavidt de er dertil istand, ta del i begge fordelinger av festen. Og kommer den tid at hele festen maa bli amerikansk, saa gaar det over dertil naturlig og uten vanskeligheter.

Men lagenes literatur kræver likeledes at overgangen til engelsk blir iverksat paa en noget lignende maate. Det av indholdet av aarbøkerne og tidsskrifterne som har væsentlig værd burde bli skrevet i landets sprog, saa det kan nyttes av dem som man især skulde række, nemlig efterslægten. Ganste vist kunde alt dette bli oversat og lagt dem tilrette med tiden. Men skal vi interessere dem, saa at de skal ha godt av denne side av lagenes virke, saa maa de direkte og umiddelbart berøres.

For de oppvoksende skulde der leveres skildringer, oversættelser, biografiske og historiske meddelelser, sagn, og avhandlingar paa engelsk. Kanste er det allerede sandt at saagodt som alle de ældre vilde ha godt utbytte av dette i engelsk, og visstelig i meget større mon end de yngre vil ha gavn av det om det leveres blot paa norsk.

Riste over bygdelagene

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Baldris Samband, A. A. Weblen, 305 Walnut St. S. E., Minneapolis, Minn.; A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn.

Teleslaget, A. A. Trovaten, Fergus Falls, Minn.; A. S. Houkom, Badger, Minn.

Hallinglaget, S. O. Olstad, 2018 Lyndale Ave., Minneapolis, Minn.; Timan L. Narve, Jessenden, N. Dak.

Rumedalslaget, Thore Brugaar, Douglas, N. Dak.; O. O. Enevoldt, Sacred Heart, Minn.

Gudbrandsdalslaget, Rev. L. P. Thorveen, St. James, Minn.; Simon Johnson, Hillsboro, N. Dak.

Trønderlaget, Prof. P. M. Glasoe, Canton, S. Dak.; Prof. J. Dorrum, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget, E. D. Morck, 111 So. 6th St., Minneapolis, Minn.; Peder Haugen, 134 E. 31st St., Minneapolis, Minn.

Sognalaget, E. N. Hopperstad, Albert Lea, Minn.; O. E. Williamson, Geyser, Mont.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. G. Uglem, Princeton, Minn.

Vosselaget, Rev. N. Bjørge, Red Wing, Minn.; L. W. Doe, 425 4th St. S., Minneapolis, Minn.

Sertesdalslaget, Bj. Bjørnaraa, Wauke, Minn.; John G. Johnson, Kloten, N. Dak.

Nordfjordlaget, Elias Rachie, 1815 13th Ave. So., Minneapolis, Minn.; Dr. Carl D. Kolfeth, Brooken, Minn.

Landingslaget, G. A. M. Steen, Northfield, Wis.; E. M. Pederson, Starbuck, Minn.

Totningslaget, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; Helmer Hanson, Albert Lea, Minn.

Østerdalslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; T. O. Ubbø, 3505 19th Ave. S., Minneapolis, Minn.

Søndmørslaget, Lars L. Lande, Galesburg, N. Dak.; J. A. Lien, Fargo, N. Dak.

Njøsenlaget, Dr. E. L. Opsal, Red Wing, Minn.; E. F. Hjertstad, Red Wing, Minn.

Gadelandslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Erling E. Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

- Sigdalslaget, G. T. Braatlien, Rothsh, Minn.; R. C. Kopseng, Garvey, N. Dak.
- Iowa Telelag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; L. E. Lveed, Lake Mills, Iowa. (Afdeling af Telelaget).
- Tinnfjølslaget, Gunder Øbegaard, Erffine, Minn.; Lars Stenson, Oldham, S. Dak.
- Sundals-Øffendalslaget, E. G. Fladwed, Lake City, Minn.; D. J. Gravem, Tomner, N. Dak.
- Hardangerlaget, E. S. Tveit, Albert Lea, Minn.; S. A. Jordahl, Siour Falls, S. Dak.
- Stabangerlaget, Rev. C. J. Eastbold, Dawson, Minn.; Berthel L. Bellefson, Jewell, Iowa.
- Søndhordlandslaget, Rev. L. O. Thorson, Downs, Iowa; Oscar Østrem, Jewell, Iowa.
- Binger, Odalen og Eidsfogen Samlag, J. E. Jacobson, Dageh, N. Dak.; Edward Larsen, 2618 37th Ave. So., Minneapolis, Minn.
- Søndfjordlaget, A. S. Lindelie, Grand Forks, N. Dak.; Prof. J. L. Nydahl, Augsburg Seminary, Minneapolis, Minn.
- Tvillingbørnes Stabangerlag, Gust Jrgens, 823 22nd Ave. So., Minneapolis, Minn.; Mrs. R. Neelsen, Minneapolis.
- Vestfytens afdeling af Numedalslaget, G. S. Kravik, Everett, Wash.; S. O. S. Becker, Standwood, Wash.
- Bandat Telelag, (Wisconsin), D. G. Kinney, Colfax, Wis.; L. S. Place, Ellsworth, Wis.
- Minneapolis Trønderlag, Lars O. Haug, 602 N. J. Life Bldg., Minneapolis, Minn.; Albert Josvee, 619 20th Ave. S., Minneapolis.
- Romsdalslaget, Prof. Jacob Tanner, Moorhead, Minn.; P. O. Hall, Carpio, N. Dak.
- Kristianiallaget, Geo. Reinholdtten, 2234 Carier Ave., St. Paul; Harry Evendsen, 1515 E. 19th St., Minneapolis.
- Nordhordlandslaget, Rev. L. L. Fylling, Woodville, Wis.; Rev. O. R. Sletten, Lake Mills, Iowa.
- Hurdalslaget, Rev. S. Engh, Østrander, Minn.; S. P. Larson, Biroqua, Wis.
- Vestfytens Søndfjordlag, Rev. O. J. Ordal, Tacoma, Wash.; M. S. Fjorde, Seattle, Wash.
- Smaaleningslaget, John L. Berg, Kenyon, Minn.; A. J. Snesrud, Kasjon, Minn.
- Ringerikeslaget, Vegger Guldbbrandson, Albert Lea, Minn.; Erick Jonsrud, Albert Lea, Minn.